

İSTANBUL ÜNİVERSİTESİ İKTİSAT FAKÜLTESİ
MEZUNLARI CEMİYETİ
AYLIK YAYIN ORGANI

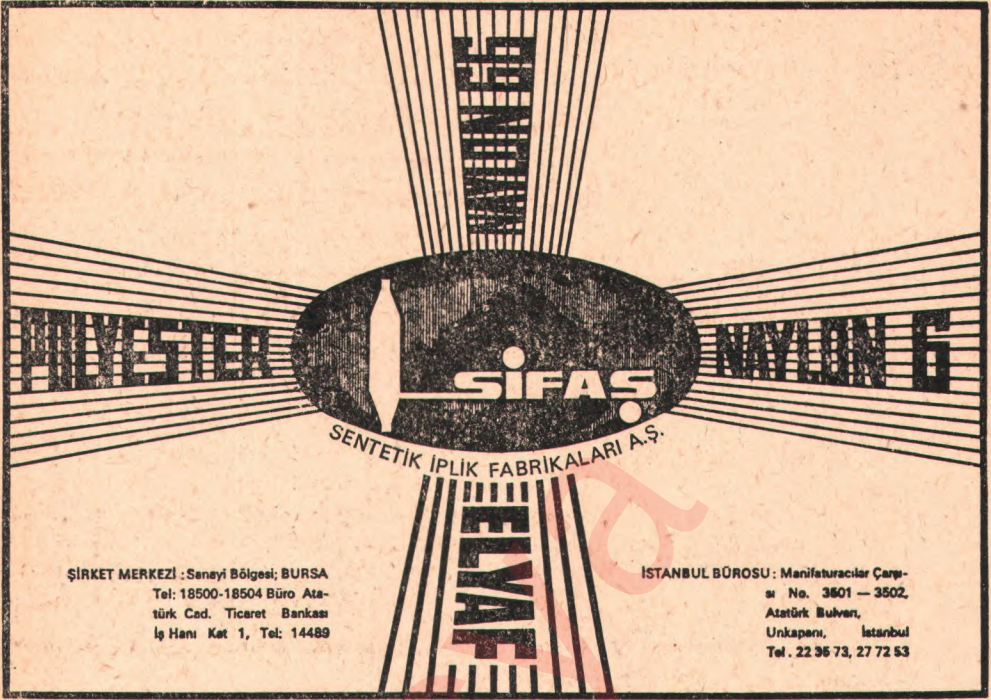
İKTİSAT DERGİSİ

HAZİRAN 1975

SAYI 132

CİLT : 22

500 KURUŞ

ŞİRKET MERKEZİ : Sanayi Bölgesi; BURSA
Tel: 18500-18504 Büro Ata-
türk Cad. Ticaret Bankası
İş Hanı Kat 1, Tel: 14489

İSTANBUL BÜROSU : Manifaturacılar Çarşı-
sı No. 3501 — 3502,
Atatürk Bulvarı,
Unkapanı, İstanbul
Tel . 22 36 73, 27 72 53

Dikkat !

Daha evvel başka yerde basılan yazılara ücret ödenmez. Yazılarda ki fikirler yazarlara aittir. Cemiyeti ve dergiyi sorumlu kılmaz gönderilen yazılar basılsın veya basılmasın iade edilmez.

Reklâm Tarifesi

Ön kapak içi		1250.— TL.
İç sahife		1000.— TL.
Arka kapak içi		1250.— TL.
Arka kapak		1500.— TL.

İ. Ü.
İKTİSAT FAKÜLTESİ
MEZUNLARI
CEMİYETİ

Özel — Aylık

Haber Bülteni

BEYOĞLU TUNEL GALİPDEDE CADDESİ NO. 48/1 İSTABUL

Tel. : 44 04 36 — 44 48 63 — 49 89 03

İktisat Dergisi (Mayıs - Haziran - Temmuz) Ekidir parayla satılmaz

Sevgili İktisatçılar,

Cemiyetimizin 32 ncı Genel Kurulunda Cemiyet Divanı üyeliğine seçilen üye-
lerle eski başkanların oluşturduğu Cemiyet Divanı ilk toplantısını yapmış ve önu-
müzde ki üç yıl için Divan Başkanlığına Nihat Batur'u getirmiştir. Başkan Vekilli-
ğine Faruk Çehrelî ve Divan Sekreterliğine de Mehmet Emanet seçilmişlerdir.

Adana Şubemizin yıllık genel kurulunda yönetim kuruluna seçilen arkadaşları-
mız aşağıdaki gibi görev taksimi yapmışlardır :

1 — Nihat Yüksel «Başkan» 2 — Atilla Öztrak «Başkan Vekili» 3 — Gürcan
Gül «Sekreter» 4 — Cabbar Yenidoğan «Muhasip - Veznedar» 5 — Osman Kölemen
«Üye».

Şube adresi : Adliye karşısı No.21 Sokak No : 32/1 ADANA

* Güner Yeltan (1966 mezunu) Halen Çelik Halat Şirketi Satış ve Pazarlama
şefi olarak çalışmaktadır arkadaşlarına duyururuz.

* Celâdet Moralgil'in «Alman Ekonomisine Bakış» adlı çevirisini bütün me-
zunlarımıza tavsiye ederiz. Bedeli 7.— TL. sı olan bu kitabı Cemiyet Genel Merke-
zimizden de temin edebilirsiniz.

* 1972 yıl mezunlarımızdan Ahmet Veli Menger Holding Muhasebe Müdürü
Gülseren Zambak ile Maliye Bakanlığı Hesap Uzmanı Yavuz Baylan 25/2/1975
tarihinde Beyoğlu Evlendirme Dairesinde seçkin davetlilerin huzurunda hayatlarını
birleştirmişlerdir. Mutluluk dileriz.

* Mezunlarımızdan Türkiye Halk Bankası Müfettişi Tuğsal Bakanay aynı
bankanın İstanbul Bölge İstihbarat Müdürlüğüne, İstanbul Şubesi Muhasebecisi Yıl-
maz Öltındal da İstanbul Bölge İstihbarat Müdür Yardımcılığına atanmışlardır. Can-
dan kutlarız.

* Fabri Hakçobanı dede olmak yolunda ilk adımını atmış bulunuyor. Geç-
tiğimiz ay sevgili kızını yakın dostlarının huzurunda nişanlamış. Tebriklerimizi sunar
evliliklerinin biran önce gerçekleşmesini dileriz.

✱ Genç tüccar kardeşlerimizden Doğan Bilgeç'in Lâlelideki dükkanının soyulduğunu üzülerek haber almış bulunuyoruz. Daha ziyade radyo ve benzeri malzeme üzerine iş yapan kardeşimizin fazla zarara uğramadığını umarak geçmiş olsun deriz.

✱ Genç ve dinamik idareci kardeşimiz Uğur Çatbaş'ın MİGROS - TÜRK teşkilâtının başına Genel Müdür olarak getirildiğini memnuniyetle camiamıza duyurur, başarılarının devamını dileriz.

✱ Ankara Şubemiz eski Başkanlarından ve Divan üyemiz Orhan Buldaç'ın bir oğlu olmuştur. Yuvaya mutluluk yavruya uzun ömürler dileriz.

✱ Anadolu Bankası Krediler Müdürü Erol Okuyan'ın da bir oğlu olmuştur. Uzun ömürlü olmasını diler aileyi candan kutlarız.

✱ İthal Malları Fiat Tescil ve Tetkik Dairesi Fiat Uzmanı Temel Baydurcan'ın 19 Mayıs 1975 tarihinde Mustafa Korhan Baydurcan adını alan bir oğlu dünyaya gelmiştir. Uzun ömürlü olması dileğiyle tebrikler sunarız.

✱ İthal Malları Fiat Tescil ve Tetkik Dairesi Fiat Uzmanlarından olan genç kardeşimiz Reyhan Ündücü Sayın Fusun Demir'le 2.6.1975 günü Kadıköy Evlendirme Dairesinde saat 16.45 de hayatını birleştirmiştir. Genç Ündücü'leri candan kutlar, mutluluk dileriz.

✱ İthal Malları Fiat Tescil ve Tetkik Dairesinde Fiat Uzmanı görevini yapan değerli hoca Sözer Yaşmut kardeşimiz'de 15/7/1975 günü Sayın Tülâ Demir ile hayatını birleştirmiştir. Genç evlileri candan kutlarız.

✱ Değerli mezunumuz Mustafa Karanfil'in Şişli Halâskargazi Caddesi No, 335/A İstanbul Tel : 46 33 34 adresinde ki KARANFİL Çiçek Evi'nin bütün mezunlarımızın hizmetinde olduğunu bir kere daha duyururuz.

✱ Tacettin Aliefendioğlu Türkiye İş Bankası Müfettişliğinden Destek Reasürans T.A.Ş. Müdürlüğüne atanmıştır (Tel 47 49 84) Candan kutlar başarılar dileriz.

✱ Faruk Çehreli kardeşimiz Rızapaşa Yokuşu No. 44 de yeni işyerinde faaliyetine devam etmektedir. (Tel. 26 47 72)

✱ Gümrük ve Tekel Bakanlığı eski müfettişlerinden İhsan ERAY'ın İskenderun Gümrükleri Başmüdürlüğüne atandığını memnuniyetle haber almış bulunuyoruz. Candan kutlarız.

✱ Anadolu Bankası İstanbul Şubesi Müdür Muavini Alev Özpeker Bankanın Bayrampaşa Şubesi Müdürlüğüne atanmıştır. Başarılarının devamlı olmasını diler candan kutlarız.

✱ Suat Müftüoğlu Yeşilköy Gümrük Müdür Muavinliğinden Haramidere Gümrük Müdürlüğüne atanmıştır. Tebrik eder başarılarının devamını dileriz.

✱ Bayram Bayram kardeşimizde yeşilköyde ki görevinden Kilis giriş gümrüğüne atandığını öğrenmiş bulunuyoruz.

✱ Nevîn Semerciler ile Mustafa Arıkol Beyoğlu Evlendirme Dairesinde 20.5.1975 günü nikâhlандılar. Candan kutlarız.

✱ Gülten Diril kardeşimiz İş Bankası Türbe Şubesi Müdürlüğü emrine terfien tayin olmuştur. Candan kutlarız.

✱ Leylâ Gürsel Pakistan Hava Yolları Hilton Oteli giriş Elmadağ / İstanbul adresinde yeni görevine başladı.

✱ Yönetim Kurulu eski üyelerimizden Denizcilik Bankası Sarıyer Şubesi Muhasebecisi Salim Sayar'ın Bankanın Kontrolörlüğüne atandığını memnuniyetle duyurur başarılar dileriz.

Kaybettiklerimiz :

✱ Denizcilik Bankası Genel Müdür Muavini Adnan Pakel'in annesinin vefatını üzülererek haber almış bulunuyoruz. Büyük acılarını paylaşır merhumeye rahmet dileriz.

✱ Genç yaşta büyük başarılarını işlemekten kıvanç duyduğumuz çok değerli mezunumuz Sümerbank Genel Müdür Muavini Hamza Güveli kardeşimiz Gemlikten Ankara'ya dönerken görevi sırasında Ankara yakınlarında geçirdiği bir trafik kazası sonucu 10/7/1975 günü aramızdan ebediyen ayrılmış bulunuyor. Değerli kardeşimizi üzüntü içinde rahmetle anar kederli aile efradına başsağlığı dileriz.

✱ Yönetim kurulu eski üyelerinden Gürol Bahadanın Babası Yük. Müh. Hamdi Bahadan'ın vefatı da bizim için büyük üzüntü oldu. Bir gün önce halasını kaybeden Gürol Bahadan kardeşimize büyük sabır diler en derin sevgilerimizle acılarını candan paylaşırken merhum ve merhumeleri rahmetle anarız.

✱ Ankara şubemizin yaratıcı ve yaşatıcılarından çok sevgili ablamız Meliha Turkan hanımefendinin sevgili eşi Aslı Çelik San. ve Ticaret A.Ş. Teknik Koordinatörü Metalürji Yük. Müh. A. Nejat Turkan'ın 25.6.1975 günü vefat ederek 27.6.1975 günü Zincirlikuyu aile mezarlığında toprağa verildiğini büyük üzüntüyle öğrenmiş bulunuyoruz. Kederli aileye sabır merhuma rahmet dileriz.

Sevgili değerli üyelerimiz,

Yaz ayları geldi cemiyet gezilerimiz hafta sonları itibarıyla yapılıyor. Hafta sonlarını birlikte değerlendirmeyi arzulayanlara programın özetini veriyoruz. Geniş bilgi almak isteyenler lütfen Cemiyet Sekreterliğimize müracaat etsinler (Tel : 44 04 36 — 44 48 63 — 49 89 03),

Motor Gezileri

27 Temmuz Pazar Sedef Adası (Marmara)

3 Ağustos Pazar Hayat Koyu (Boğaz)

24 Ağustos Pazar Poyrazköy (Boğaz)

Otobüs ve diğer geziler

2. Ağustos (Cumartesi) Şile — Ağlayan kayalar

8-9-10 Ağustos (Cuma, Cumartesi, Pazar) Marmara adası

17 Ağustos (Pazar) Terkoz gölü — Karaburun

30 - 31 Ağustos (Cumartesi - Pazar) Abant - Akçakoca

Not :

Otobüs gezileri ile Şehir dışı gezilere katılmak isteyenlerin en az bir hafta önce kapora vererek yer ayırtmalarının gereğini önemle duyururuz.

Değerli İktisatçılar! Sizin olan Derginiz yazılarınızı bekliyor.

DEVLET İSTATİSTİK ENSTİTÜSÜ BAŞKANI YAŞAR YAŞER GÖREVİNDEN ALINDI

Devlet Bakanı Mustafa Kemal Erkovan'a bağlı Devlet İstatistik Enstitüsü Başkanı Yaşar Yaşer görevinden alınmıştır.

1959 yılında İstatistik Enstitüsüne memur olarak giren ve Enstitüde Şube Müdürlüğü, Daire Başkanlığı, Tetkik Araştırma Dairesi Başkanlığı ve Ekim 1972'den beri Enstitü Başkanlığı yapmış olan Yaşar Yaşer Başbakanlık Müşavirliğine tayin olmuştur.

Eski Başkan Yaşar Yaşer 1960, 1965 ve 1970 Nüfus Sayımlarında fiilen görev almış, ve 26 Ekim 1975 de yapılacak olan Nüfus Sayımının bütün hazırlıklarının bizzat başında bulunmuştur.

Eski Başkan Yaşar Yaşer 1972 yılında göreve tayin olduktan sonra Enstitü 1973 yılında 38 Milyon, 1974 yılında ise 42 Milyon sayfa yayın yapmıştır.

Devlet Plânlama Teşkilâtında uzman olarak çalışan Enstitünün yeni Başkanı Mehmet Yılmaz Arıyörük'ün Devlet hizmeti kifayeti olmadığı için görevi ancak «tedvir» edebileceği söylenilmektedir.

* Yönetim Kurulu Genel Başkan Vekilimiz Yalçın Sarı geçen dönem yönetim kurulu üyemiz Leylâ Bahtıoğlu ile nişanlanmıştır. Yakın tarihte evlenecek olan yeni nişanlıların hızla hazırlandıklarını öğrenmiş bulunuyoruz. Candan mutluluk dileriz.

Sevgi ve Saygılarımızla,
Genel Merkez Yönetim Kurulu

İKTİSAT DERGİSİ

İSTANBUL ÜNİVERSİTESİ İKTİSAT FAKÜLTESİ
MEZUNLARI CEMİYETİ YAYIN ORGANIDIR

İktisaden zayıf bir millet fakrû sefaletten kurtulmaz; Kuvvetli bir medeniyete, refah ve saadete kavuşamaz; İctimai ve Siyasi felâketlerden yakasını kurtaramaz.

K. ATATÜRK

CİLT : XXII

HAZİRAN 1975

SAYI : 132

Fiatı : 5 T.L.

Yıllık : 60 - 6 Aylık : 30 TL.

Cemiyet Adına Sahibi ve Yazı İşleri Müdürü

Nihat BATUR

Genel Yayın Müdürü : Dr. Metin ÇAĞLAR

İdare Yeri : Tünel Galip Dede Cad. No. 48/1

Telefon : 44 04 36 - 49 89 03 - 44 48 63

P. K. 599 Karaköy/İst.

Basıldığı yer : YENİLİK BASİMEVİ

İÇİNDEKİLER

2. Dergisinin Sesi ***
3. Türkiye Orta Doğu Ticari İlişkilerinin Geliştirilmesi Turgut KAYAKAN
13. Türkiye ve Orta Doğu Ekonomik İlişkileri Şaban ÇAVUŞOĞLU
23. Yugoslav Ekonomisi Doç. Dr. Nazif KUYUCUKLU
32. Türkiye Ekonomisinin Dar Boğazları ve Çözüm Yolları ... Nusret IŞIKYILDIZ
41. Hukuk Postası Âli CANMAN

Derginin Sesi...

Sevgili Okurlar,

Bu sahifelerde sık sık tekrarladığımız para ve kredi sorununa bu sayımızda yeniden değiniyoruz. Yaz aylarıyla birlikte bir bunalım haline gelen bu soruna bir çözüm yolu bulmak şart!.. Bütün dünyayı sarna Enflasyon ham madde darlığı ve enerji sorunu ülkemizi de en geniş şekilde etkisi altında tutuyor. Ziraat sökteründen sanayiye daha fazla kayan adeta kalkınmanın gerçekleşmesinin tek yolu, ümidi gibi bakılan sanayinin de kendine özgü sorunları var. Bilhassa, ağır sanayi kuruluşlarının ham madde, makine ve enerji ihtiyaçları dışa dönük olduğu hallerde sorun daha karışık neticeler doğuruyor. Yaratılan değerlerin pazarlanması ise ayrı bir konu ayrı bir ihtisas istiyor. Ham maddesi yurd içinden temin edilebilen sahalarda ise ters yönden etkisi alçak ve ekonomiyi dar boğazlara, çıkmazlara sürükleyecek taban fiyatlarının tesbitinden, bilinçsiz uygulamalardan kaçınmak lâzım. Tek yönlü derinliğine eleştirme ve inceleme yapmadan tayin edilecek ayarlamalar geriye tepen silâh tesiri yapar. Yarar beklerken zarar doğurur!... Bir yandan kalkınmayı hedef tutarken bu ters ayarlamalarla kalkınmanın ana unsuru olacak sanayi kuruluşları dumura uğratmaya hakkınız yok. Ham maddesini alabilecek, yatırımı sağlam, türk ekonomisinin istikbali kuruluşların para kredi kaynakları kadar önemli fiat ayarlamaları da bilgili ve ehil ellerin süzgeçinden geçmeli. Enflasyonun etkisiyle, dört beş yıl önce ayarlanan kredilerle bugünün dev kuruluşlarının derdine derman olmaya kalkmak, «Dinyata pirince giderken bizi evde ki bulgurdan da eder!...

Biz iktisatçılar olarak heray dergimizin sahifelerinde yurdumuzun kalkınmasının büyük umudu olan bu konulara çözüm yolları getireceğiz. Ayrıca, geçen yıl olduğu gibi düzenleyeceğimiz İktisat haftası, konferans ve seminerlerle geniş bilgi vermeye çalışacağız.

Ancak, basın ile TRT ve TV den de ilgi bekliyoruz.

Sevgi ve Saygılarımla,

İKTİSAT DERGİSİ

Türkiye - Orta Doğu Ticari ilişkilerinin Geliştirilmesi

TURGUT KAYAKAN

Ram Dış Ticaret A. Ş. Gen. Md.

Orta Doğu ülkelerinde döviz gelirlerimiz bakımından en büyük potansiyel in-
şaat ve tahhüt işlerinde görülmektedir... Bu tür işlerin sonuçlanması yıllara taşacağı
için hem döviz gelirlerimiz bakımından devamlılık sağlanacak, hem de büyük ra-
kamlara varan ihracat olanakları sağlanacaktır.

1. Dışticaretimizde çeşitli grupla- rın payları

Türkiye'nin dışticaretinde Or-
ta Doğu ve Kuzey Afrika ülkelerinin
payındaki gelişme yenidir. Özellikle
son yıllarda belirli bir haldedir.

1963 yılından bu yana dıştica-
retimizde en büyük gelişme AET

ile olan ilişkilerimizde görülüyor.
Onu takiben serbest dövizle müba-
dele yapılan «Diğer Ülkeler» gru-
bunda gelişme göze çarpmaktadır.
Bu grup içinde Japonya, Kanada,
Yunanistan gibi ülkelerle Orta Do-
ğu ve Kuzey Afrika ülkeleri birara-
da gösterilmektedir

Aşağıdaki tabloda bu gelişim
açıkça izlenebilir.

Tablo 1

	1963		1969		1970		1971		1972		1973	
	Mily.\$	Pay%	Mily.\$	Pay%	Mily.\$	Pay%	Mily.\$	Pay%	Mily.\$	Pay%	Mily.\$	Pay%
AET	335.9	31.8	499.3	37.3	564.3	36.7	722.2	39.3	999.5	40.8	1766.3	51.7
EFTA	201.6	19.1	241.9	18.1	269.1	17.5	345.7	18.7	465.3	19.0	339.8	9.9
ABD	260.5	24.7	214.4	16.3	262.3	17.1	240.8	13.0	295.3	12.1	316.3	9.3
DİĞERLERİ	149.7	14.2	164.5	12.3	222.9	14.5	306.5	16.5	429.4	17.5	715.3	20.9
DOĞUBLOKU	35.3	8.1	109.4	14.2	139.9	13.0	194.7	10.5	249.6	10.2	276.9	8.1
DİĞER KLİRING	22.7	2.1	23.5	2.1	13.6	1.2	37.5	2.0	8.4	0.4	2.3	0.1
	1055.7	100	1338.0	100	1527.1	100	1847.4	100	2447.5	100	3417.4	100

Görüldüğü üzere, Türkiye'nin döviz durumunun düzelmesi ile uyumlu olarak diğer kliringli ülkelerin ve Doğu Bloğunun payları azalmaktadır.

Serbest dövizli mübadele hacmi gelişirken bu grupta içinde AET ile olan dışticaret % 51.7'ye kadar yükselmiştir. Bu yükselme payını EFTA ve ABD hisselerinden sağlamış, ayrıca diğer ülkelerin payı da % 20 civarına yükselmiştir.

2. Dışticaretimizde ithalat ve ihracatın seyri

Dışticaretimizde değişik blokların ağırlığının nasıl bir gelişme gösterdiğini böylece saptadıktan sonra bu gelişmede ithalat ve ih-

racatın ne denli rol oynadığını görmeye çalışalım.

2. No. lu tablodan çıkan sonuçları şöyle özetleyebiliriz.

AET'nin dışticaretimizdeki payı hem ithalat hem de ihracat yönünden ilerlemiştir. 1963'de genel rakamlarda ithalat yönünden % 28.5, ihracat yönünden % 33 olan hisseler, 1973'de % 55 ve % 46.4 olarak artmıştır. Fakat en hızlı AET'den olan ithalatımızda görülmüştür.

Diğer ilginç gelişme Orta Do-

Tablo : 2

	1963		1969		1970		1971		1972		1973	
	İth.	İhr.	İth.	İhr.	İth.	İhr.	İth.	İhr.	İth.	İhr.	İth.	İhr.
AET	23.5	38.0	35.5	40.0	34.3	40.6	38.9	39.4	41.8	39.2	55.0	46.4
EFTA	16.2	24.5	21.1	15.1	17.4	17.8	18.3	19.4	19.3	18.5	8.8	11.7
ABD	30.6	13.5	19.3	11.2	21.7	9.6	14.7	10.2	12.3	11.7	8.8	9.9
DİĞERLERİ	15.3	12.0	11.4	13.6	13.7	15.8	16.1	17.4	15.9	20.5	10.0	24.2
DOĞUBLOKU	7.3	9.6	12.3	16.9	12.2	14.2	9.7	12.0	10.4	9.0	8.3	7.7
DİĞER KLİRİNG	2.1	2.4	1.4	3.2	0.7	2.0	2.3	1.6	0.3	0.2	0.2	0.1
GENEL % TOPL.	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0

ğu'yu da içine alan diğer ülkeler grubunda olup, AET'den sonra hem ithalat hem ihracatta en büyük pay bu gruptadır.

Fakat burada dikkati çeken özellikle AET'de ithalat payı bir misli yükselmişken, bu grupta aksine ihracatımız içindeki payının bir misli yükselerek % 12'den % 24.2'ye çıkmış bulunmasıdır.

Yukarıda değindiğimiz üzere, bu grup içinde Japonya, Kanada, Finlandiya, Avustralya, İspanya, Yunanistan ve Hindistan'da bulunmaktadır.

3. «Diğer Ülkeler» grubunda Orta Doğu ve Kuzey Afrika Ülkeleri

a) Aynı biçimde bu ülkeler içinde Orta Doğu ve Kuzey Afrika ülkelerini ayırarak dışticaret ilişkilerimizi inceleyelim.

İhracatımızın ülkelere göre dağılışı Orta Doğu ve Kuzey Afrika ülkelerinin yerini tablo dan saptamadan önce diyebilirizki kendileriyl olan ticaretimiz 1970'den 1973 sonuna kadar 4 misline yakın bir düzeye erişmiştir. 109,6 milyon dolarlık dışticaret hacmi 1973 sonunda 390 milyon doları bulmuştur. Bu gelişme ile AET'den sonra bu grup ikinci sırada gelmektedir. Amerika ve EFTA grubunu geçmiştir.

Tablo : 3

	1963			1970			1971			1972			1973		
	İth.	İhr.	Topl.	İth.	İhr.	Topl.	İth.	İhr.	Topl.	İth.	İhr.	Topl.	İth.	İhr.	Topl.
İRAK	19.6	-	19.6	34.7	5.7	40.4	49.3	6.9	56.2	30.2	16.4	46.6	33.4	410.1	43.5
LÜBNAN	0.3	18.4	18.7	4.7	29.7	34.4	5.0	44.7	49.7	25.6	39.1	64.7	70.4	173.8	174.2
LİBYA	-	0.8	0.8	7.8	2.3	10.1	7.1	2.9	10.0	-	5.4	5.4	-	9.2	9.2
S.ARABİS.	1.1	0.1	1.2	7.4	0.3	7.7	21.0	0.6	21.6	51.9	1.2	53.1	84.1	1.5	85.6
İRAN	15.2	-	15.2	-	5.2	5.2	4.6	4.1	8.7	14.6	12.0	26.6	14.7	12.0	26.7
SURİYE	-	2.0	2.8	-	1.8	1.8	3.0	5.5	8.5	1.1	10.5	11.6	3.7	24.5	28.2
ÜRDÜN	-	1.6	1.6	0.8	0.7	1.5	1.5	0.8	2.3	0.7	0.5	1.2	1.9	1.5	3.4
FAS				0.02	0.8	0.8	0.22	0.5	0.5	0.4	1.1	1.5	0.5	1.0	1.5
MİSİR				3.1	4.2	7.5	3.6	3.2	6.8	6.1	2.3	8.4	0.2	2.0	2.2
TUNUS				0.8	0.7	1.5	1.3	0.6	1.9	2.3	1.9	4.2	4.6	3.8	5.4
KUVEYT										-	3.7	3.7	5.0	5.2	10.2
TOPLAM	35.2	23.7	58.9	59.3	50.2	109.5	96.4	69.8	166.2	132.9	94.1	227.0	215.5	174.6	390.1

b) Irak, Lübnan, Libya, Suudi Arabistan, İran, Suriye, Ürdün olarak yedi ülkenin 1963, 1970 ve 1973 yılları olarak dışticaretimizdeki oranlarının nasıl değiştiğini aşağıdaki tabloda görebiliriz.

Diğer ülkeler grubu içinde yedi Arap ülkesi dışticaretimizdeki payını yüzde yüze yakın yükseltmiş, 1963'de 58.9 milyon dolarla

% 5.6 olan bu pay, 1973'de 390 milyon dolarla % 11.4'e çıkmıştır.

Tablo 3 ve 4'den çıkan bir sonuç da, Orta Doğu ülkeleriyle yaptığımız dışticaret içinde 1963'de Irak birinci durumdaydı. Onu takiben Lübnan, İran, Suriye ve Libya geliyordu. Bu sıra 1970'de de buna yakındı. Ancak, 1972 ve 1973'de

	1963		1970		1973	
	Milyon \$.	Pay %	Milyon \$	Pay %	Milyon \$	Pay %
EAT	335.9	31.8	564.3	36.7	1766.8	51.7
EFTA	201.6	19.1	269.1	17.5	339.8	9.9
ABD	260.5	24.7	262.3	17.1	316.3	9.3
DİĞERLERİ	90.8	8.6	113.3	7.4	325.2	9.5
DOĞU BLOKU	85.3	8.1	189.9	13.0	276.9	8.1
DİĞER KLİRİNG	22.7	2.1	18.6	1.2	2.3	0.1
⁷ O.DOĞU ÜLKESİ	58.2	5.6	109.7	7.1	390.1	11.4
TOPLAM	1055.7	100	1527.1	100	3417.4	100

birinci sırayı Lübnan almıştır.

1973'de Lübnan'ı Suudi Arabistan, Irak, İran ve Suriye takip etmektedir.

c) Bu gelişmede ithalât ve ihracatın etki derecelerini ayrı ayrı incelersek :

1970 yılında bu ülkelere dış ticaretimiz içinde ithalâtın payı % 54.1, ihracatınki % 45.9 idi. 1973'de, ithalât % 55.2, ihracat ise % 44.8'dir. İhracatımız bir gelişme göstermekle beraber, ithalâtın gene de altındadır. 1974 yılı sonuçları elde olmamakla beraber, artan petrol fiyatları dolayısıyla, ihracatımızdaki artış devam etmekle

beraber, ithalâtın nisbî olarak değerinin daha da yükselmiş olacağını tahmin ediyoruz.

d) Belli başlı Orta Doğu ve Kuzey Afrika ülkeleri ile olan dış ticaretimizin maddelere göre değerlendirilmesini yaparsak, şu sonuçlarla karşılaşırız.

e) İthalât verilerini incelersek :

Orta Doğu ülkelerinden son iki yılda 260 milyon dolarlık ham petrol satın almış bulunuyoruz. Bu 11 ülkeden ithalâtımızın yaklaşık % 75'ni teşkil etmiştir. Bundan sonraki amonyak, gübreler ve bazı kimyevî maddelerden oluşan grup

Tablo : 5

1970			1971			1972			1973		
İth.	İhr.	Topl.	İth.	İhr.	Topl.	İth.	İhr.	Topl.	İth.	İhr.	Topl.
59.3	50.2	109.6	96.4	69.8	166.2	132.8	94.1	227.0	215.5	174.6	390.1
% 54.1	% 45.9	% 100	%58.0	%42	%100	%58.5	%41.5	%100	%55.2	%44.8	%100

% 6'yı tutuyor ve tamamı Lübnan' dan ithal edilmiştir. Ham petrol ithalatımızda son iki yıl esas kaynak Suudi Arabistan'dır, sonra Irak ve İran gelmektedir.

f) İhracattaki incelemelerin verdiği sonuçlar da şöyle. En çok pamuk ihraç etmişiz. İki yılda yapılan genel ihracat toplamının yaklaşık % 29'nu pamuk sağlamış. Bundan sonra et geliyor. Onu takiben başlıca ihraç ürünümüz çimento olmuş. Sonra sırasıyla mensucat, kimyevî maddeler, kereste, sentetik iplik, küspe, zeytinyağı, giyim eşyası, buzdolabı geliyor.

Tarımsal karakterdeki ihracat ürünleri toplamın yaklaşık % 32'ni tutuyor.

g) Bu ülkelerle dışticaret açık

ve fazlalarımızın seyrine bakacak olursak, görüyoruz ki, 1970 ve 1973 yıllarında denge hep aleyhimize ve sırasıyla 9, 1, 26.6, 38.7, 40.9 milyon dolar. Dört yılda toplam 115 milyon dolar aleyhimize sonuçlanmış.

Burada dikkati çeken bir husus da Lübnan ile dışticaretimiz devamlı lehimize sonuçlanmış ve 1970-1973 yıllarında toplam 110 milyon dolar fazlalık vermiş aksine Irak, Suudi Arabistan devamlı aleyhte sonuç vermiştir.

h) Diğer bir yönden Irak, Lübnan, Libya, Suudi Arabistan, İran ve Suriye'nin Türkiye dahil 16 ülkeye dışticaret hacimlerinde verdikleri önem ise sırasıyla şöyledir :

Irak için	Türkiye	6 ncı durumda
Lübnan için	»	1 ncı durumda
Libya için	»	12 ncı durumda
Suudi Arabistan için	»	6 ncı durumda
İran için	»	9 ncü durumda
Suriye için	»	4 ncü durumda

İnceleme konusu yaptığımız 6 ülkenin gelişmiş ülkelerin dış-ticaret hacmindeki yerleri Türkiye'-de olduğundan çok farklıdır. Bu pazarlara en etkin biçimde 1973 yılı itibariyle Avrupa'dan İtalya girmiş bulunuyor. İtalya'nın dış-ticaretinde, % 7.2'lik bir paya sahiptir.

Almanya, İngiltere ve Fransa'nın dış-ticaret hacimlerinde başlıca altı ülkenin payları % 2.7 - % 3.7 arasında değişiyor. Daha yukarıda belirtildiği üzer, Türkiye için bu oran % 11'in üzerindeydi.

4. Değerlendirmeler

Tetkiklerimizin verdiği sonuçları kısaca aşağıdaki şekilde belirtebiliriz.

— Türkiye'nin dış-ticaret hacminde son yıllarda görülen hızlı artış herşeyden önce AET ülkeleriyle olan Ticari ilişkilerimizin gelişmesinden etkilenmektedir.

AET dış-ticaretimizde % 50'nin üstünde yer tutarken, onu Orta Doğu ve bazı Afrika ülkelerinin oluşturduğu grup izliyor. Payları % 11'in üstünde bulunuyor.

— Orta Doğu ve Kuzey Afrika ülkesi, özellikle Irak, Lübnan, Libya, Suudi Arabistan, İran, Suriye ve Ürdün'ün oluşturduğu 6 ülke ile dış-ticaret hacmi 1963'den bu yana devamlı gelişme gösteriyor. 1963'de 60 milyon doların altındaki dış-ticaretimiz 1973 sonunda 400 mliyon dolara varmıştır.

— AET dış-ticaret hacmini özellikle ithalâtımızdaki büyük artışlarla etkilemektedir. Yani, dış-ticaretimizdeki, aleyhimizdeki farkın gittikçe artması sonucunu veren bir gelişme sözkonusudur. İthalâtımız bu ülkelerden bir misli yükselmiştir. Buna karşılık Orta Doğu ülkelerine olan ihracatımızın genel ihracatımız içindeki payı bir misline yakın artış göstermiştir.

— 10-12 yıl kadar önce dış-ticaretimizde Orta Doğu ülkeleri içinde Irak başta gelirken, 1972 ve 1973'de Lübnan başta gelmekte ve onu Suudi Arabistan, Irak, ve Suriye takip etmektedirler.

— Diğer bir husus da, Lübnan hariç diğer ülkelerle olan dış-ticaretimiz genellikle aleyhimize so-

nuçlanmaktadır. Lübnan ile ilişkilerimiz ise aksine devamlı aktif bakiye vermektedir.

— İlişkilerimizi maddeler yönünden incelediğimizde görüyoruz ki, yaptığımız ithalatın % 75'ni ham petrol teşkil ediyor. Amonyak, gübreler, kimyevi maddeler de başlıca kalemlerden.

— İhracat olarak başta pamuk olmak üzere takriben % 29 tarımsal maddeler en öndedir. % 32'ni bunlar oluşturuyor. Sanayi ürünleri ise % 65'in üstünde bir oranla belli başlı 50-60 çeşit üzerinden ihraç edilegelmektedir. Ancak, sanayi ürünlerde en dikkati çeken husus, devamlılık ve aynı zamanda çeşitli ülkelere yaygınlık bulunmayışıdır.

Devamlılık ve yaygınlık gösteren ürünlerin başında buzdolabı, sentetik iplik, mensucat, bazı kimyevi maddeler gelmektedir. 1972 ve 1973'de çimento, kereste iyi bir gelişme göstermişken, 1974'de bunların ihracı türlü nedenlerle hemen hiç yapılamamıştır.

— Orta Doğu ülkelerinin diğer gelişmiş ülkelerle olan dış ticaret ilişkilerine Türkiye ile kıyaslamalı olarak bakıldığında, görülür ki, bizim dış ticaretimizdeki kadar önemli bir yerleri yoktur. Almanya, İngiltere, ve Fransa'da

% 2.5-3.5 arasında bir paya sahiptirler. Ancak, İtalya'da % 7'yi tutmaktadır (1973'de).

Ayrıca, Orta Doğu ülkelerinin dış ticaret hacimlerinde ise Türkiye'nin sırası 1972-1973'lerde Lübnan'da birinci, Libya'da 12 nci, Irak ve Suudi Arabistan'da 6 ncı, İran'da 9 uncu durumda oluyor.

5. ORTA DOĞU VE KUZAY AFRIKA ÜLKELERİYLE TÜRKİYE'NİN DIŞ TİCARETİ NASIL GELİŞTİRİLMELİDİR.

— Herşeyden önce bu pazarlarla sık ve devamlı temaslar kurmak gerekir. Dışarıda kurulacak şube ve irtibat ofislerinin yararları büyüktür. Bunun için ihracata dönük pazarlama organizasyonlarının kurulması ve bu pazarlarla devamlı ilişkiler sağlanması hususunda özendirici tedbirler alınmalıdır.

— Orta Doğu ülkeleri siyasî rejimlerinin de etkisi altında ekonomik yapıları ve satın alma usulleri değişik biçimlerde işlemektedir.

Devlet satın alma müesseselerinin hakim olduğu piyasalarla serbest piyasa sistemine göre çalışılan yerler vardır.

En kaliteli mala en iyi fiyat vermeyi tercih edenler olduğu gibi fiyata daha ağırlık veren memle-

ketler de vardır. İthalâtlarını lisan-sa bağlı olarak yürütenler vardır. İhaleler yolu ile alımlarını yapı-lar da mevcuttur. Dolayısıyla Or-ta Doğu ülkelerini iyi tanımak ge-rekir.

— Yakın olmamıza rağmen Orta Doğu ve Kuzey Afrika ülkele-rine olan ulaşım olanaklarımız ye-terince gelişmiş değildir. Son yıl-larda petrolünü yarattığı satın al-ma gücünü, yollar, mesken inşaatı, hava meydanları, liman inşaatları, okul, hastahane gibi genel yatırımla-ra yönelten bu ülkelerin başlıca limanları çok sıkışık bir haldedir. Tahliye işlemleri güçlkle yürüyor. Gemiler limanlarda uzun zaman bekliyorlar. Süveyş'in açılması bu sıkışıklığı daha da arttıracaktır.

Demiryolu ile ulaşım olanak-larımız da yetersiz bir hale gel-miştir. Vagonlar aşırı bekletilmek-te ve vagon bulma sıkıntısı sık sık ihracatçılarımız bağlantılarını ger-çekleştirememe zorunda bırak-maktadır. Geride kalan tek olanak kara yolu taşımacılığıdır. Ancak, Türkiye'de Orta Doğu'ya yapılan kara yolu taşımacılığı son derece pahalıdır. Gönderilecek malın be-delini navlun bazen 1-2 misli aş-maktadır. Bu durumda nakliyecile-rimizi Orta Doğu'ya yapılacak nak-liyelere özendirici ve maliyeti azal-tıcı tedbirler alınması gerekir. Vergi muafiyetleri, ucuz yakıt, hız-

lı amortisman v.s. düşünülecekler arasındadır.

— Orta Doğu ülkelerinde dö-viz gelirlerimiz bakımından en bü-yük potansiyeli inşaat ve taahhüt işlerinde görüyoruz. Okul, hastane inşaatları, komple anahtar teslim mefruşat, tuğla fabrikaları, mes-ken inşaat, yol inşaatı, hava mey-danları depo ve silo, sağlık hava tesisleri, liman inşaatı gibi taah-hütlerin, Türk müteşebbisleri ve ihracat pazarlama şirketleri işbir-liği ile, gerekirse konsorsiyumlar kurarak, alınması halinde yalnız sanayi ürünü değil, işçi ve mühen-dis emeği, teknik bilgi de ihraç olanağı bulabileceğiz.

Bu tür işlerin sonuçlanması yıllara taşacağı için hem döviz ge-lirlerimiz bakımından devamlılık sağlanacak, hem de büyük porte-lere varan ihracat olanakları sağ-lanacaktır.

Bir Orta Doğu ülkesinden alı-nacak üç büyük proje, belki de o ülkeye 2-3 yıl süreyle yapılacak ih-racatın tutarına eşit olacaktır. An-cak, müteşebbislerimizi burada ür-küten husus, dış pazar şartlarının bilinmemesi, yatırılacak teminat mektuplarının mali portesinin bü-yüklüğü ve bu konuda bizde henüz yeterli tedbirlerin mevcut olmayı-şı, para değişikliklerine karşı si-gortanın olmayışı, hattâ ihaleye giren müteahhitin sonuç alınincaya

kadarki süre içinde dahi kur değışikliklerine karşı korunmayışı gibi çeşitli engeller müteahhitlerimizi ve ihracatçılarımızı korkutmaktadır.

— Orta Doğu ülkelerine ihracat olanaklarının geliştirilmesinde Lübnan'ın sahip olduğu şartların Türkiye'de yaratılması da çok ilginç bir konudur. Bugün ihraç ürünlerimizin büyük kısmının Lübnan aracılığı ile Orta Doğu ve Kuzey Afrika ülkelerine pazarlanabilmesinde Lübnan'daki bankacılık, sigortacılık, nakliye ve ticari sorunlara ilişkin mevzuattaki rahatlık büyük etken olmaktadır. Beyrut'un serbest pazar olarak kurulmuş olması da önemli bir âmildir. Türkiye'de İskenderun, Mersin gibi bir bölgede buna benzer koşulların sağlanabilmesi Orta Doğu ile iş ilişkilerimizi tahminin üstünde kamçılacaktır.

Belli başlılarına temas ettiğimiz bu noktaların dışında başkaları da vardır. En önemli olanlarından biri de parası olduğu için seçim imkânı olan bu ilginç pazarlara, rakiplerimizle aynı şartlarla aynı dinamik ve sür'atli bir tutum içinde girebilmemiz, bunun içinde bürokratik sorunlarımızın halledilmesidir. Mevzuat güçlükleri içinde hergün çeşitli sorunları çözerek harcayacağımız enerjiyi ve gayreti bu pazarlara ve oranın alıcılarına ayırabilirsek, alacağımız sonuçlar kuşkusuz çok büyük olacaktır.

Not : Bu araştırmada bazı Orta Doğu ülkelerine ait rakamlar eksiktir. Ayrıca, ABD bazı listelerde dikkate alınmamıştır.

Türkiye ve Orta Doğu Ekonomik ilişkileri

ŞABAN ÇAVUŞOĞLU
Sanayici

Ortadoğu pazarlarında politik amaçlarla çok düşük fiyatlarla her türlü ürünün satıldığını görmekteyiz. Bu şartlar altında ihracatta bulunacak sanayicilerimizin, branşlarına göre, birlikte hareket etmeleri zorunludur.

Dış ticaretle ilgili olarak ülkemizdeki görünüm, bir yandan ihracatımız gittikçe azalırken, ithalatın ise daha yüksek oranlarda artması durumundadır. 1975 yılı Ocak-Şubat döneminde yapılan 237 milyon dolarlık ihracat (1974 de 310 milyon dolar) % 24 lük bir azalma göstermiştir. Yine aynı dönemde ithalatımız % 62 bir artışla 440 milyon dolardan 714 milyon dolara fırlamıştır. İki aylık dış ticaret açığımız 477,6 milyon dolar-
dır ki bu açık 1970 yılındaki tüm

dış ticaret açığımızdan çok yüksek olduğu görülmektedir. Gerek ithalattaki ve ihracattaki ve gerekse cari kalemlerdeki olumsuz gelişmeler 1971 yılından bu yana biriken döviz rezervlerini eritme durumuna girmiştir.

İhracat ve işçi dövizlerinden elde edilen gelirler toplamı, ithalat talebine cevap vermediğinden, Merkez Bankasındaki altın ve döviz rezervleri de 1974 Ağustosundan bu yana hızla erimektedir. 18.8.1974'te 2 milyar 071,3 milyon

dolar olan rezervler 21.3.1975 tarihinde 1 milyar 263,6 milyon dolara düşmüş bulunmaktadır. Böylesine bir dış ticaret açığı tablosu karşısında, ilk akla gelen ithalatı kısıtlama formülüne el atılması çok sakıncalı bir hal tarzıdır. Çünkü: ithalatımızın 1974 yılı rakamlarını incelediğimizde, toplam ithalatımızın % 34,1 inin yatırım mallarına, % 61,7 sinin ham madde ve ara mallarına, % 4,2 sinin ise tüketim mallarına ait olduğunu görmekteyiz. 1975 yılı ithalatına ait DPT tahminleri de rakam olarak 1974 ten pek farklı değildir.

Sanayiın işler halde tutulabilmesi için gerekli ham ve mamül maddeler ithalatımızın en yüksek kalemi olan ara mallarıdır. Ara mallarında olsun, yatırım mallarında olsun kısıntı yapılması halinde hem kalkınma, hem de üretim duracak ve ardından beklenmedik sosyo-ekonomik problemler getirecektir. O halde; çareyi başka yönlerde aramak zorunluğu vardır.

Bugün; Türkiye'nin birisi işçi dövizleri, diğeri de ihracat olmak üzere başlıca iki döviz kaynağı vardır. urizm ve diğer yan girdiler dikkate alınmayacak kadar ufak döviz kaynaklarıdır. Böylece; ihracat konusuna ve Türk Sanayiinin ihracat potansiyeli ve Ortadoğu ülkeleri ile Sanayi mamülleri yönünden ilişkilerinden söz etmeden

önce, kısaca sanayi tarihçemize değinmek istiyorum.

18. yüzyılın sonlarında, Osmanlı İmparatorluğu özellikle, pamuklu ve ipek dokuma mamüllerinde sadece yurt içi talebini karşılamakla kalmayıp dış ülkelere dahi ihracat yapabiliyordu. Gıda, Toprak, Deri, Ağaç, Dokuma, Kırasiye ve Kimya Sanayiinde önemli olmasa bile, oldukça iyi seviyelerde üretimde bulunan 200 ün üstünde Sınai Kuruluşlar mevcuttu. Bunlar genellikle el emeğine dayanan atölyelerdi.

Bu sırada Batı Avrupada yeni sinai gelişmeler oluyor, el emeği yerini makineler alıyordu. Avrupa Feodalizmden, Kapitalizme geçişin sancıları ile kıvranıyordu. Ve böylece el emeğinin yerine; atölyelerden oluşan, sermaye ile maki neye dayanan kütle üretimi başlıyordu. Ve ilk darbe Osmanlı İmparatorluğu sanayiine yani; pamuklu dokuma ve ipekli mamüller sanayiine indirilmiş, bu Sanayi kolları rekabet edemez duruma düşürülmüşlerdir.

1838 den sonra gelişen İngiliz Sanayii, ihracatta rekabet tanımayan bir düzeye erişmiştir. Bu gelişim karşısında, diğer Batı Avrupa ülkeleri Sanayilerini korumak için gümrük duvarlarının arkasına sığınmışlardır. Osmanlı İmparatorluğu ise, Ağustos 1838 de imzala-

nıp, 1 Mart 1839 da yürürlüğe giren; Osmanlı-İngiliz Ticaret sözleşmesi ile ve bunları izleyen 25 Kasım 1838 Fransa, 14 Mart 1840 Felemenk, 22 Ekim 1840 Prusya, 1 Mart 1841 Danimarka ülkeleri ile yaptığı anlaşmalarla; Osmanlı İmparatorluğuna % 5 vergi ödemekle her türlü sanayi mamüllerinin iç pazarlarımızda serbestçe satılma hakkı kazanılmış ve ayrıca % 9 vergi ödemekle de her türlü ham madde satın alma hakkı elde olunmuştur.

Unutmamak lâzımdır ki; aynı tarihlerde Osmanlı tüccarı bir eyaletinden, diğer bir eyaletine mal satarken % 12 vergi ödemekle yükümlü idi. Böylece 1840 tarihle-

rinde Osmanlı İmparatorluğu sanayiinin tamamen çöktüğünü izlemekteyiz. Ve nihayet 19 uncu yüzyıl sona ererken Avrupa kapitalizmine açılmanın doğal sonucu olarak, memleket ekonomisi belli başlı sanayi kollarının tümünden yoksun kalıp, en ilkel mamüllerini bile dışardan ithal etmek zorluğunda kalmıştır. Ve işte böyle-sine yok olan bir sanayi tarihini miras alan neslimiz; Sanayiimizi bugün hangi noktaya getirmiştir ve dışa dönük, yani ihracata yönelik gücümüz nedir?

Sanayi Sektörlerimizin üretimlerine göz attığımızda şöyle bir tabloyu izlemekteyiz.

İmalat Sektörü üretim payları (% olarak)

	1973	1974	1975
Tüketim malları	53,53	52,33	50,86
Ara malları	32,49	33,11	33,70
Yatırım malları	13,98	14,56	15,44
	100,00	100,00	100,00

Kaynak : DP

Bu tablo bize, ihracat yönünden tüketim ara malları ve yatırım mallarımızın önemli bir üretim düzeyinde bulunmadığını göstermektedir. Hem kolay ve hem de gereği kadar üre-

tim şansı olan tüketim malları ihracatta rahat pazar bulma şansı içinde olabilir. Unutmamak gerekir ki; ihracattaki dış pazarın kendine özgü şartları, beklenen şansı yü-

zümüze güldürmemektedir. Hele Ortadoğu ülkelerine tüketim mallarını, ve yatırım mallarını satmak hiç te kolay değildir. Ortadoğu ülkelerine ihracat yönünden sanayiimizin imkânlarının anlatımına girmeden önce; Türk Sanayi malleri ihracata hazır mıdır? sorusunun cevabını arayalım :

Üçüncü beş yıllık Kalkınma Plânının «İhracat ve yapısı» bölümüne göz attığımızda: «Üçüncü plân döneminde ihracatın, yılda ortalama 9,4 oranında arttırılması öngörülmüştür. Sanayi ürünlerinin toplam ihracat içindeki payının 1977'de yüzde 42'ye yükselmesi

hedef alınmıştır. Sanayi ürünleri ihracatı içinde de çoğunlukla yatırım mallarından oluşan; demir dışı metaller sanayii, madeni eşya, makina imalat, elektrik, elektronik ve taşıt araçları sektörlerinin toplam ihracat içindeki payının 1972 yılında yüzde 2,5 dan, 1977 yılında yüzde 11 dolayına yükselmesi beklenmektedir.» denmektedir.

Diğer yandan; 1975 yılı Ocak-Şubat ayı mukayeseli ihracat rakamlarına göz attığımızda durumun genel ihracat yönünden hiç de ümit verici olmadığını görmekteyiz.

I — Tarım ve Hayvancılık Kesimi

(Bitkisel ürünler, hayvan ve hayvan ürünleri, su ürünleri orman ürünleri)

1974

(Ocak-Şubat)

211,297 Milyon \$

1974

(Ocak-Şubat)

159,646 Milyon \$
% 24,44 gerileme

II — Madencilik ve Taşocağı Kesimi

(Metalik olmayan taş ocakçılığı ürünleri, Maden Cevheri)

6,200 Milyon \$

13,079 Milyon \$
% 110,9 artış

III — Sanayi Kesimi

- a) Tarıma dayalı işlenmiş ürünler.
- b) İşlenmiş petrol ürünleri
- c) Sanayi ürünleri

92,736 Milyon \$

63,917 Milyon \$
% 31,07 gerileme

56,200 Milyon \$

46,799 milyon \$
% 16,72 gerileme

T o p l a m

310,233 Milyon \$

236,642 Milyon \$
% 23,72 gerileme

Sanayi ürünleri için de, III. beş yıllık kalkınma plânının ihracatında önemli artış görüleceğini saptayan ürün cinsleri mukayeseli

Ocak-Şubat ayları ihract rakamlarına da baktığımızda maalesef yüz güldürücü bir durum yoktur.

Şöyle ki :

	1974 OCAK—ŞUBAT	1975 OCAK—ŞUBAT	
Demir Dışı Metaller	5,882 Milyon \$	2,523 Milyon \$	% 57,10 gerileme
Sanayi ürünleri			
Makine Sanayi Ürünleri	1.470 Milyon \$	1,182 Milyon \$	% 19,59 gerileme
Madeni Eşya Sanayii	378 Bin \$	369 Bin \$	% 23,80 gerileme
Ürünleri			
Elektrikli Cihazlar	57 Bin \$	84 Bin \$	% 47,36 artış
Taşıt Araçları Sanayii	858 Bin \$	84 Bin \$	% 47,36 artış
Çimento Sanayiinde	1,545 Milyon \$	550 Bin \$	% 35,59 gerileme

1975 yılı ilk aylarında çimentonun Dünya fiyatları çok müsait olmasına rağmen (36 \$ tonu), yanlış hesaplar neticesi ihracatın tamamen durdurulmuş olması neticesi, iç tüketim fazlası yüzbinlerce ton çimento stoklarda aylarca bekletilmiş, yeniden ihracat kararı ile Tonu 20 \$'a alıcı zor bulunur bir dış pazar şartlarına düşülmüştür.

Açıkladığım veriler şunu göstermektedir ki; kalkınma plânları değişmez kanunlar değildir, Dünya ekonomik konjonktürlerine göre revizyon edilmeleri zorunludur. Bu şartlar altında III. Beş yıllık kalkınma plânımızın revizyon işlemine ivedilikle ihtiyacı vardır.

Sanayimiz ve Ortadoğu ülke-

leri ilişkileri konusunda, bazı Ortadoğu ülkelerinin yapısı ve sanayi ürünleri ihracatımıza dair bir kaç örnek verecek olursak :

KUVEYT'E MAMÜL İHRACI

Petrol gelirlerindeki artışların etkisiyle Kuveyt'in ithalat ve yatırım olanakları da artmıştır. Halen Kuveyt'te muhtelif un fabrikalarına ilâveten 2 çimento fabrikası, 1 gübre fabrikası, 1 metal işleme fabrikası mevcuttur. Basra Körfezindeki diğer emirliklerin de işbirliğiyle Kuveyt'te büyük bir demir ve çelik kompleksi kurulması için hazırlıklara başlanmıştır. Ayrıca 300 milyon dolarlık bir petrokimya kompleksinin kurulması da plânlanmış bulunmaktadır.

1974 yılında Kuveyt'e aşağıdaki mamüllerimiz ihraç olunmuştur :

Çeşitli bisküvi, alüminyum profiller, yakıt tankı, kereste, cam eşya, cam yünü, tül perdelik, çeşitli çamaşır, idrofil pamuk, dikiş makinesi ve aksamı, hava gazı ocağı, vantilatör, paslanmaz çelikten traş bıçağı, plastik mutfak eşyası, fayans.

Kuveyt'e yapılan ihracatımızdan % 12,27 oranında bir pay olan Sanayi mamülleri ihracatımız tatminîkâr olmamakla beraber, büyük ölçüde rekabet bulunan bir pazara girmiş olmamız yönünden ilerisi için ümit vericidir. Ancak sayıları 15 kadar olan sanayi mamülleriimizin çeşitlendirilmesi zorunludur.

Diğer taraftan, açık bir pazar olması nedeniyle mevcut bulunan rekabete rağmen, Süveyş Kanalı'nın açılmasıyla daha uygun koşullarda mevcut mamül ihracatımızın geliştirilebileceği ve yeni mamüllerimizinde bu pazara sürülebileceği kanısına varılmaktadır. 1973 yılı ihracatında en önemli payı alan alüminyum profillerin 1974 yılında % 55 artış kaydettiği görülmektedir.

IRAK'A MAMÜL İHRACI

Irak esas itibariyle bir tarım memleketi olup, toplam gelirin % 80'ini petrolden elde etmekte-

dir. Irak büyüklük itibariyle petrol üretici ülkeler arasında onuncu gelmektedir. Ancak çalışan nüfusun % 54'ü tarım sektöründe görünmektedir. Sanayileşme çabaları son zamanlarda artmış olup, halen 120 muhtelif proje için 3 milyar dolar tahsis edilmiş bulunmaktadır.

1974 yılında Irak'a ihraç olunan mamüllerimiz şunlardır : Tıbbî ilaç, mayi klor, şehirlerarası otobüs, dikiş makinası ve aksamı, oto radyatör hortum kelepçesi, çelik borular, nikelaflı perde rayı, askeri bot, çizme ve ayakkabı, çeşitli cam eşya, buzdolabı ve aksamı, bütangazı tüpü, çeşitli zincir, alüminyum yemek kabı, sentetik kumaşlar, alüminyum borular, yağlı boya, döküm radyatör, oto radyatörü, çelik ege, elektrik motoru, stearik asit, cam yünü, çelik şeritler, demir ve çelikten çeşitli eşya, tarımsal mücadele ilâçları, şerid halinde traş bıçağı taslağı, traş bıçağı, maden klips, elektrik kablo-su, sentetik dantel, çelik kürek, tornovida, vida, zincir, tel-halat, sıhhi tesisat ve vanalar.

1975'in ilk 3 ayında Irak'a tıbbî ilâç, otobüs camı, butan gazı tüpü, alüminyum levha, askeri ayakkabı, bot ve çizme, telefon santrali, telefon cihazları ve aksamı, çelik borular ve sentetik tiner ihraç edilmiştir.

1973 yılında Irak'a ihracatımızın tutarı 4.592.000 dolar iken 1974 de 16.780.000 dolara yükselmiştir. Irak'a özellikle ilâç, kumaş-deri konfeksiyon, kereste ve mamüller, askeri giyim eşyası, elektrikli ev eşyası, yağlı boya, alüminyum profil ihracatımızı büyük ölçüde artırabiliriz.

Çeşitli siyasal ve ekonomik engellere rağmen, Irak'ın sanayi mamülü ihracatımız yönünden ihmal edilmemesi gerekmektedir. Bu pazarın niteliklerinin, geleneklerinin ve çalışma usullerinin iyi bilinmesi; Irak'a ihraç edilecek mamüllerin kalite ve fiyatlarının titizlikle saptanması; alıcılarla şahsi temaslara ve yazışmalara daha fazla önem verilmesiyle mamül ihracatımızın büyük ölçüde geliştirilmesi olasıdır.

LÜBNAN'A MAMÜL İHRACI

Lübnan bir çok mamül ihraç etmekle beraber, bunlardan yalnız dokumalar, konfeksiyon, konserveler ve mücevherat kendi üretimidir. Reeksport amacıyla da ithalat yapan Lübnan'ın ithal ettiği mamüller genellikle aşağıdaki, gruplardan oluşmaktadır :

Makinalar, elektrik malzemesi, tekstil, çeşitli metaller, ulaştırma araçları, endüstriyel kimyevi maddeler, içkiler.

1974'de memleketimizden Lübnan'a ihraç olunan mamüller : Margarin (nebatî), bütan gazı ocağı, buzdolabı ve aksamı, dikiş makinası ve aksamı, traş bıçağı, çamaşır makinası, elektrik ocağı, fittingler, tel, halat, cam, mozaik, çelik borular, alüminyum profiller, pencere camı, cam yünü, çelik şerit, tıbbi ilâç, tarımsal mücadele ilâçları, TV alıcısı, şemsiye mekanizması, toz deterjan, sodyum silikat, sülfirik asit, azot gazı, tül perde, pamuklu dokuma, terzi ütüsü, çeşitli madeni eşya, santrifüj pompası ve aksamı, telefon cihazı.

1975 yılının ilk 3 ayında Lübnan'a memleketimizden dikiş ipliği, sentetik-suni karışımı kumaş, bütan gazı ocağı, çamaşır makinası ve aksamı, buzdolabı, TV anteni, alüminyum profiller, çelik tel halat, paslanmaz çelikten külük, tarımsal mücadele ilâçları ihraç olunmuştur. Lübnan ithal ettiği bir çok maddeleri aynen ihraç etmektedir. Lübnan dış ticaretinin özellikleri gözönünde tutulunca, Lübnan'da üçüncü ülkelere ihracat yapmak için sanayi tesisleri kurulması düşünülebilir. Örneğin, Türk Tekstil mamüllerinden, Lübnan'da konfeksiyon yapılması gibi projelerin uygulanma şansları yüksek görünmektedir.

SUUDİ ARABİSTAN'A MAMÜL İHRACI

Suudi Arabistan Ekonomisi büyük bir gelişime halinde olup, çeşitli alanlara yatırımlar yapılmaktadır. Petrol piyasası koşulları sonucu gelişmenin devam edeceği, ancak enflasyon ve vasıflı işçi yetersizliğinin bazı güçlüklerle sebep olacağı tahmin edilmektedir. Dinsel nedenlerle ithali yasaklanan bazı maddeler dışında ithalat serbest olup, yalnız sınırlı bazı maddeler için lisansa gerek vardır. İthal bedelleri kolaylıkla ve süratle ödenmektedir.

Suudi Arabistanın ithalatını oluşturan başlıca madde grupları şunlardır :

Gıda, tekstil, konfeksiyon, makine ve ulaşım araçları, kimyevi maddeler.

Suudi Arabistan 1974 yılında Türkiye'den aşağıdaki mamülleri ithal etmiştir : Tül perdelik, sentetik perdelik kumaş, buzdolabı, ve aksamı, P. V. C. yer döşemesi ve yapıştırıcısı, alüminyum profiller ve levhalar, oto radyatör hortumu kelepçesi, çeşitli telefon santralı aksamı, paslanmaz çelikten mutfak eşyası, emaye banyo kuveti, karo fayans, santrifüj pompa, akaryakıt tankeri (kamyon).

Suudi Arabistan'a toplam 1973 ihracatımızın kıymeti 737.000 dolarken, 1974 yılında 2.457.000

dolara yükselmiştir. 1,7 milyon dolarlık artışın daha büyük rakamlara ulaşması için piyasa koşulları çok müsait görünmektedir. Ayrıca, Suudi Arabistan firmalarıyla müşterek girişimler için büyük olanaklar vardır. Mevzuat, yabancılarla müştereken kurulan firmalarda sermayenin % 51'inin Suudi Arabistan firmalarına ait olmasını öngörmekle beraber; Suudi Arabistan yetkilileri Türk firmalarına ayrıcalıklar tanımaya hazır olduklarını her fırsatta belirtmişlerdir.

1961-1973 yılları arasında 16 Arap ülkesine ihracatımız ve genel ihracatımızdaki yüzde paylar aşağıda gösterilmektedir.

16 ARAP ÜLKESİNE İHRACATIMIZ (1961-1972)

Yıllar	Değer (Bin \$)	Genel İhr. %
1961	33.702	9,7
1962	25.556	6,7
1963	25.100	6,8
1964	24.596	6,0
1967	26.360	5,0
1965	28.451	6,1
1966	26.010	5,3
1968	29.080	5,9
1969	33.945	6,3
1970	46.945	8,0
1971	72.246	10,7
1972	83.787	9,5
1973	136.613	14,9

Not : Söz konusu ülkeler; Bahreyn, Cezayir, Fas, Irak, Katar, Kuveyt, Libya, Lübnan, Maskat-Umman, Mısır, Sudan, Suriye, Suudi, Arabistan, Tunus, Ürdün, Yemen'dir.

Görüldüğü gibi 1973 yılında, diğer yıllara göre oldukça önemli bir artış görülmektedir. Ancak yeterli değildir.

Orta Doğu ülkeleri; Türk Sanayicisinden hangi hizmetleri bekliyor, bu sorunun cevabını isabetli verebilir ve gereğini yapabilirsek, Orta Doğu ülkelerine değişik yönlü ekonomik yaklaşımlarda bulunabilir ve Petro-dolar'lardan bol bol nasibimizi alabiliriz.

Anahtar teslimi fabrikalar yapımı :

Bugün hangi Orta Doğu ülkesini iş yönünden ziyaret ederseniz böyle bir istekle karşılaşacaksınız. Bu sadece fabrikayı kurup, işletip teslim etmekle de bitmiyor. Sizden sevk ve idarede, işletmecilikte, eğitimde, formen kadrosunda, kalfiye işçi kadrosunda ve hatta düz işçi kadrosunda bazen devamlı, bazen bilirlri fakat uzunca bir süre için elemanlar istiyorlar.

Acaba; Sanayilmiz böylesine geniş bir hizmete hazır mı? Bu sorunun cevabı, kanımca evet'dir. Çünkü, genellikle tüketim malları üreten sanayi kollarında iç pazar

oldukça çetin bir rekabet içine düşmüş, kârlılık yüzdeleri gittikçe ufalmaya başlamıştır. Diğer yandan; sanayi gelişmemize özel sektör önce tüketim malları üreten sanayi ile başlamış ve bu konuda önemli bir tecrübeye sahip olmuştur.

Her konuda eğitilmiş elemanlar da mevcuttur. Makine ve tesislerin bir çoğunu ülkemizde imale başlanılmıştır. Ayrıca : Ülkemizde Fabrika Kuruluş projeleri hazırlayan ciddi ofisler de vardır. (Dizayn ve plant ofis). Bu ofisler dış ülkelerin büyük kuruluşlarının tecrübelerinden de istifade edecek «bilgi ve teknoloji alımı» anlaşmaları da yapılmışlardır. O halde; yapılacak işbirliği ile Orta Doğu ülkelerinde böylesine verimli bir hizmete sür'atle girişmeliyiz. Ülkemizin ciddi sorunu; istihdam problemine de yardımcı olunacak ve artan tecrübeler sanayicilerimizin ara malları üreten konularda da fabrikalar kurma olanağını yaratacaktır.

Çok düşük satış fiyatlarını göze alabilmek :

Orta Doğu ülkeleri; genellikle Japon, Kızılçin, Demirperde ülkeleri sanayi ürünlerinin birbiriyle amansız rekabetinin sürdürüldüğü pazarlardır.

Bu pazarlarda, ekonomik iliş-

kilerin devam ettirilmesinin arkasında yatan, politik amaçlarla çok düşük fiatlarla her türlü ürünlerin satıldığını görmekteyiz. O halde; böylesine rekabetin hâkim olduğu pazarlarda, ihracatta bulunacak sanayicilerin, branşlarına göre, birlikte hareket etmelerinde adeta zorunluk vardır.

Riskin dağıtılması, reklâm ve tanıtımın daha yaygın yapılabilme olanağın sağlanması, yabancı dil bilen çok sayıda satıcı elemanın bol bol seyahat ettirilebilmesi, bazı pazarların elde edilebilmesi için bir süre zararına dahi satış yapabilme finansman gücünün kazanılması ve nihayet bir dış pazarda birbirimizle rekabetin önlen-

mesi gibi sayısız faydalar vardır. Bu konuda bir örnek vermek isterim; Bildiğiniz gibi ülkemizde kurulu iki cam sanayi vardır. Bunlardan birinin Irak devlet alım ofisi ile yaptığı ihracat anlaşmasını haber alan diğeri, fiatı yüzde elli gibi aşırı bir ölçüde kırıp işi elinden almıştır. Netice zarar ülkeye olmuş, yüzbinlerce dolar kaybetmişizdir.

Uygulamasının kolay olmadığını bildiğim bu konuda İsrail Sanayicilerinin İran ve bir çok Afrika ülkeleri üzerinde, «ihracatta işbirliği, iç pazarda serbest kalma» formülünü çok rahat uygulamakta olduğunu bilgilerinize sunmak isterim.

KARANFİL ÇİÇEKEVİ

İktisatlıların Hizmetindedir.

Şişli, Halasgârgazi Cad. No. 335/A

Tel : 46 33 34

Not : Şubemiz yoktur.

Yugoslav Ekonomisi

Doç. Dr. Nazif KUYUCUKLU

Çiftçilerin yaşam ve çalışma koşullarını iyileştirecek olan üretimi artırıcı, işçi verimliliğini yükseltici çabalar, kooperatiflere ve benzer örgütlere katılma hareketleri desteklenmektedir. Kooperatife katılma durumunda, çiftçilerin getirdikleri üretim faktör ve diğer mallardaki mülkiyet hakkı korunmakta veya bazı durumlarda kooperatif statüsüne veya bağıt durumuna göre tazminata dönüşebilmektedir. Üretimin bölüşümünde de çiftçiler emek ve diğer faktörlere katılmalarına göre pay alırlar.

Bilindiği gibi altı Cumhuriyetten oluşan Federatif Yugoslavya, 1943'te, yani henüz savaş dönemindeyken, halâ lideri bulunan J.B. Tito tarafından ilan edilmiş ve resmi anayasası da 1946'da hazırlanmıştır. Bu anayasa bazı dönemlerde değişikliği uğramış, son değişikliklerle her Cumhuriyet ve otonom (özerk) eyaletlerin egemenlik, bağımsızlık ve bunların uygulamadaki görünüşleri daha bir açıklık kazanmıştır. Dil, din ve kültür yönünden çeşitli ulus ve etnik grupların hâkim bulunduğu bir demografik yapıya sahip olan ülkenin çeşitli Cumhuriyetlere ayrılması doğal olmuştur. Bununla birlikte,

değinilen farklar ve ekonomik gelişmişlik noktasının değişik bulunması nedeniyle, Cumhuriyetler ve Federal Devlette zaman zaman güncel bazı sorunlar doğmuştur. Bu sorunların günümüzde de varlığı kuşkusuzdur. Bununla birlikte aynı yönetim ilkelerine dayalı fakat farklı sosyal, ekonomik yapıya sahip federal Yugoslavya Cumhuriyetleri ve Özerk eyaletler insanları, gerektiğinde belirli amaçlar, etrafında birleşerek çok güç sorunların çözümlenebileceğini de göstermişlerdir.

1972'de toplam nüfusu 20.7 milyon olup içinde bulunduğumuz

1975 yılında 21.3 milyona ulaşacağı tahmin olunmuştur. Cumhuriyetler Bosna-Hersek, Karadağ, Hırvatistan Makedonya, Slovenya ve Sırbistan'dır. Ayrıca Sırbistan Cumhuriyeti sınırları içinde özelliklerinden ötürü kurulmuş bulunan Voyvodina ve Kosova olmak üzere iki özerk eyalet vardır. Nüfusça büyüklük bakımından 8.5 milyonla Sırbistan başta gelmekte, bunu 4.4 milyonla Hırvatistan, 3.8 milyonla Bosna-Hersek izlemekte, daha sonra da Slovanya ve Karadağ sıralanmaktadır. Yugoslavya nüfusu arasında ayrıca, kendi istatistiklerine göre 1.7 milyon müslüman ve 127.9 bin Türk vardır (1).

Yugoslav ekonomisinde sosyalist ilkeler yürürlükte olmakla birlikte bazı kesimler ve belirli ölçekteki işletmelerde özel girişimcilik de, kabul edilmiştir. Bu durum kendisini, ekonominin en önemli kesimleri olan endüstri ve tarımda açıkça göstermektedir. GSMH. da 1953 lerde % 60.4 olan sosyalist kesim payı günümüzde % 80,2'ye çıkmıştır (2). Bu durumda % 20'ye yakın bir bölümün özel kesimin elinde bulunduğu anlaşılmaktadır. Konunun teorik tartışması bir yana, iç içe girmiş bu ikilik, ekonomide uyum içinde sürdürülmeye çalışılmaktadır.

Öncelikle hemen belirtelim ki, ülkenin GSMH'sı 1971'de cari fi-

yatlarla 204.4 milyar dinara yükselmiştir (3). 1964'ten sözü edilen yıla kadar ortalama artış hızı % 18 gibi bir orana yükselmekte, ancak gerçek artış, bu cari fiyat yükselişinin çok altında bulunmaktadır. Gerçekten, Yugoslavya'da 1953-1970 arası GSMH'da yıllık büyüme hızı % 7 olarak saptanmıştır ki, iki dünya savaşları arasında bu büyüme oranı % 2-2.5 olmuştur (4). % 7'lik bir büyüme hızı, dünyanın diğer ülkelerine göre de, yüksektir. Ülkede ortalama nüfus artış hızının % 0.9 dolayında bulunduğu dikkate alınırsa (5), net ekonomik büyümenin yüksek, ve bunun sonucu olarak da GSMH ve milli gelirin hızla arttığı görülür. Nitekim Yugoslavya'da 1972'de kişi başına milli gelir 860 dolar civarındadır ve içinde bulunduğumuz 1975 yılında kişi başına hedef bin dolardır (6). Bu durumıyla Yugoslavya orta derecede gelişmiş ülkeler arasındadır. Bilindiği gibi bizde, OECD'nin son verilerine göre kişi başına gelir 540 dolardır (7).

Kuşkusuz, GSMH'da toplam ve kişi başına artışlar tüm Cumhuriyetlerde aynı değildir. Nitekim 1971'de Hırvatistan, Yugoslavya toplam nüfusunun % 21 dolayındaki bir oranına sahipken milli gelirdeki payı % 27, Slovenya'nın nüfusta payı % 8 küsür, milli gelirde ise %16 olmuştur. Bosna-Herkes nüfusun % 18 küsürünü, milli ge-

gelirin % 12 sini, Sırbistan nüfusun % 41 ini, milli gelirin de % 38'ini, Makedonya nüfusta % 7.7, milli gelirde % 5 küsünü, Karadağ da nüfusun % 2.4 ünü, milli gelirin de % 1.7 sini yapılarında bulundurmushlardır(8). Böylece bazı Cumhuriyetlerde toplam nüfustaki oranlarından fazla gelir payı yaratılmakta, diğerlerinde ise, bunun altına düşölmektedir. Özellikle kişibaşına gelir. Slovenya'da yüksek Bosna-Herkes, Makedonya ve Karadağ da düşöktür. 1970 ve 1971 yıllarındaki toplam yatırımlarda, Hırvatistan ve Slovenya paylarının yüksekliğı dikkati çekmektedir.

Bununla birlikte bu bölgeler arasındaki kişi başına gelir farkının önceleri daha yüksek olduğı düşönlürse, bu alanda önemli gelişmeler olduğunu kabul etmek gerekir, Cumhuriyetler ve Özerk bölgeler arasında birlik-beraberlik ve huzurun sağlanmasında gelir etkeninin önemli bir faktör olduğı dikkate alınarak federal Devletin bazı önemleri vardır. Az gelişmiş bölgelerin (özellikle Kosova'nın) toplam Yugoslavya ortalamasının üstünde bir hızla gelişmesi plânlanmıştır (9). Bu bölgelerde de sınaî üretim tarımsalın oldukça üstünde seyretmekte, sulama sistemiyle tarımsal üretimi artırarak Agro-endüstriyel bir yapı oluşturulmaya çalışılmaktadır.

Sözö edilen 1971 yılında sosyal hasılanın %43.6'sı kişisel gelir. % 47.6'sı da, tasarruf ve fon gelirleri olarak ayrılmıştır.

Verilere göre Yugoslavya'da faal nüfus 8.9 milyondur. Bu rakkam toplam nüfusun % 43'ünü oluşturmaktadır. Böylece nüfusun «genç nüfus» olduğı hemen anlaşılıyor. Geri kalan nüfustan 1.2 milyonu emekli aylığı gibi kendi gelirlerini harcarken, 10.3 milyonluk bir kitle de faal nüfusa bağımlıdır.

Yugoslavya, ikinci dünya savaşında Polanya ve Sovyetlerden sonra ekonomisi ençok yıkıntıya uğramış bir ülkedir. Nüfusundan her oniki kişiden birinin kaybı yanında, bina ve tesislerinin büyük bir bölümünü yitirmiştir. Bunun rakkamla açıklanması, 1937'deki milli gelirinin dokuz katı yani dokuz milyar dolardır. Tarımsal donatımının üçte ikisi, hayvan varlığının yarıdan fazlası, tarımsal ulaşım araçlarının yine yarıdan çoğı, fabrikalarının da % 40'ı tahrip olmuştur. Tüm bunların sonucu Yugoslavya, savaş sonunda ekonomisini yeniden veya yeni ülkelere göre düzenleme çabalarına girmiştir. Özellikle ve öncelikle endüstrileşme yönünde bazı girişimlere başvurmuştur. Bunu gerçekleştirebilmek için de gerekli ilkel maddeleri istenen koşullarda emre hazır tutabilmek bakımından, rejimin

inde gereklerine uyarak madencilikte (ve bu arada Bankacılık ve Maliye alanlarında) yabancı kapital hakimiyetine (1944'te) son vermiştir. Oysa yabancı kapital 1938'de madenlerde % 75—90, metal işleme, kereste ve tekstil sanayiinde % 50—75 Seramik, Çam , besin, deri ve elektirik üretiminde % 25—50, hakimiyet kurmuştur. Toplumsallaştırma hareketi öyle hızlı gelişmiştir ki, 1947 ve onu izleyen yıllarda endüstri iç ve dış ticaretin % 90'ı buraya girmiş ve küçük sanayi, otel ve diğer hizmetlere doğru genişlemiştir.

Endüstrinin geliştirilmesi için gerekli madenler bakımından Yugoslavya'nın durumu hiç de fena değil, hatt'a demir cevher rezervleri yönünden doğu Avrupa ülkeleri arasında, şanslılardan biridir. Nitekim, Macaristan, Çekoslovakya, İtalya ve Yunanistan gibi ülkelerde demir cevher rezerveleri çok sınırlı ve bu yüzden yerli cevheredayalı bir demir - çelik endüstrisini kurup sürdürmek olanaksızdır. Yunanistan 1972'de cevher üretimi altıyüzbin ton, ancak Çekoslovakya'nın bile dörtyüzbin küsürdü. Yugoslavya, 1966 verilerine göre 464 milyon ton demir cevher rezervine sahiptir (10). Bilindiği gibi bizde demir cevher rezervi 350 milyon ton dolayındadır. Yugoslavya için bu pek büyük olmamakla bir-

likte ülke gereksinmesini uzun yıllar karşılayabilecek durumdadır ve yıllık üretimi 1972 de dört milyon ton civarındadır (11). Taşkömürün yönünden kaynaklar sınırlı olup rezervi 319 milyon tondur (12). Bilindiği gibi bizim 13 milyar tondur. Bu itibarla, Yugoslavya'nın kok bakımından ilerde bazı sıkıntıları olabilir. Ancak, bunu da sıkı ekonomik ilişkiler içinde bulunduğu Polanya ve diğer ülkelerden sağlayabilir. Kaldı ki; yeni yöntemlerle linyitten koklaştırmaya geçilmekte olduğuna göre, linyit, rezervi de bu bakımdan önemli bir potansiyel durumundadır. Ülkenin linyit rezervi 26.6 milyar ton olup yıllık üretimi de 33.6 milyon tondur (13). Yugoslavya bazı madenlerin üretiminde önemli bir ülke durumundadır. Kurşun üretimde dünyada altıncı, boksitte dokuzuncu, bakır ve kereste üretiminde de ondördüncüdür (14).

Görüldüğü gibi, bu baza dayanarak Yugoslavya, yeraltı zenginliklerini bu arada kömür ve özellikle linyit üretimini geliştirmiş, endüstri için güçlü bir enerji bazı yaratmıştır. Nitekim, ikinci dünya savaşı öncesi 1.1 milyar klws. olan elektrik enerji üretimi 1973'te 35 milyar klws'a çıkmıştır (15). Bilindiği gibi bizim elektrik üretimi-miz bunun yarısı bile değildir. Yugoslavya'da 1972 de kişi başına

enerji tüketimi 1610 kg eşdeğer taşkömür, bizde ise 560 kg dir. (16) Bu ön koşulları gerçekleştirdikten sonra zaten hedefi olan yapıt (imâlat) sanayiini geliştirmiş ve daha hızlı gelişme olanaklarını bulmuştur. Bir yandan eski sınaî işletmeler sonucu 1957 - 1972 döneminde endüstrinin kullandığı enerji miktarı 13 kat artmış, üretimde yıllık büyüme % 10.4, endüstri sabit değerlerinde % 9.2 olmuş- tur(17)

1973'te Yugoslavya 2.6 milyar ton çelik, 137 bin ton elektrolit bakır, 113 bin ton kurşun üretmiş, yine aynı yıl 19,9 bin traktör, 128 bin Kamyon, 5 bin tarım makinesi imâl etmiştir. Kimya sanayiinde de önemli gelişmeler olduğunu söylemek gerekir. 2.3 milyon ton gübre üretimi yanında bazı üretim kalemleride şöyledir : Sülfirik asit 94 bin ton, petrol 3.3 milyon ton, çimento 6 milyon ton, yapay dokuma lifi 84 bin ton. Bunlara paralel olarak ayrıca 137 bin otomobil ve 37 bin ton sigara üretilmiştir. Otomobil üretiminde, bazı bölümlerinin yapımında Yugoslavya Polonya ile işbirliği yapmaktadır. Sigara yapımında da yabancı firmalar vardır, örneğin Kent sigarası imalâtı yapılmaktadır.

Yugoslavya'nın 1971-1975 dönemini kapsayan «Sosyal Plan»ı,

ekonominin yapısında bazı değişimleri öngörüyor. Enerji ve ulaşım sanayileri, yerli ilkel maddelere dayalı metalji daha hızlı geliştirilecek, ülkenin dış pazarlarda rekabet olanaklarını arttırıp gücünü yükletecek sınaî üretimi arttırılacaktır. Enerji üretimi 43.5-45 milyar klws'a, çelik üretimi de 4.5-5 milyon tona çıkacaktır. Böylece plan dönemi sonunda, 1970'te GSMH'da % 34.4 olan sanayi oranı % 35.3'e yükselecektir (18).

Tarım kesiminin GSMH daki payı giderek düşmüş, 190'te daha % 20.1 dolayında bulunmuştur (19). Mutlak olarak ise tarımsal üretim geçmişe göre sürekli olarak yükselmektedir. Modern tarım tekniklerinin uygulanması tarım ve hayvancılıkta verimi arttırmıştır. Çeyrek yüzyıllık bir dönemde tarımsal üretim iki katına çıkmış, tarımsal nüfus da % 26 azalmıştır. Bu durumda tarımda kişi başına üretim % 2.8 yükselmiştir. Ancak, gerek içi talebin yükselmesi, gerek tarımsal mallarda ihracat hedeflerine erişme çabalarının sürdürülmesi, tarımda yapısal bir değişim sorununu ortaya koymuştur. Bu bakımdan tarımda da bazı orta dönemli hedefler amaçlanmıştır.

Ülkenin et üretimi 1973'te 850 bin ton, buğday ve çavdar 4.8

milyon, mısır üretimi de 8.8 milyon ton olmuştur (20). İlk iki kalemde 1970 ten bu yana dalgalanmalara karşılık, sonuncusunda yükselme yönünde bir kararlılık dikkati çekiyor.

Nüfusun, savaş öncesi, yani 1939 da % 76.3'ü tarım kesiminde bulunduğu halde 1971 de bu oran % 38.2 ye düşmüştür. 1972 de tarımsal işletmelerin 2.6 milyonu bireysel (ferdi) işletme, 1813'ü de kamu işletmesi durumundadır (21). Bireysel işletmelerin büyüklüğünde maksimum sınır 100 dekar olup sözü edilen tarihte bu büyüklükte olanların sayısı 190 bin, 50-80 dekar olanlar 422 bin, 30-50 dekar arasındakiler 550 bin, 30 dekar büyüklüktekiler 400 bin, 20 dekar olanlar da 470 bindir (22). Bunların toplamı iki milyon küsur tuttuğuna göre geri kalan oldukça önemli bir bölüm de, büyük bir olasılıklar 20 dekarın altında bulunmaktadır. Kamu işletmeleriyle bireyseller arasında bazı ilişkiler kurulup geliştirilmiştir. Kamu işletmeleri ve kooperatifler, bireysellere gerekli tarımsal makineler, tohum gübre, hayvan yemi ve krediler dağıtlarlar. Bireysel işletmeler de üretimlerini kooperatiflere satar, ayrıca kooperatif karından pay alırlar. Bireysel işletmeler özellikle hayvansal üretimde etkin olmaktadır. Kamu işletmeleri ise pi-

yasaya arzedilen tarımsal üretimin yarısına hakimdirler. İşlenebilir topraklarda mülkiyet hakkı anayasa ile güvence altına alınmış olup çiftçiler toprakları, tarımsal üretimi arttırıcı yönde kullanma hak ve yükümlülüğündedirler. Çiftçilerin yaşam ve çalışma koşullarını iyileştirecek olan üretimi arttırıcı, işçi verimliliğini yükseltici çabalar, kooperatiflere ve benzer örgütlere katılma hareketleri desteklenmektedir. Kooperatiflere katılma durumunda, çiftçilerin getirdikleri üretim faktör ve diğer mallardaki mülkiyet hakkı korunmakta veya bazı durumlarda kooperatif statüsüne veya bağit durumuna göre tazminata dönüşebilmektedir (23). Üretimin bölüşümünde de çiftçiler emek ve diğer faktörlerle katılmalarına göre pay alırlar.

Kamu tarımsal işletmelerindeki mülkiyet de özel biçimde korunmuştur. Bunların yönetiminde bozulma veya sosyal çıkarlara ters bir işleyiş ortaya çıktığı takdirde yönetim kurulları bu işletmelerin işçi komiteleri veya genel kurul gibi organların lağvedilerek yeniden seçim yapılması hükme bağlanmıştır (24).

Dış ekonomik ilişkilerde de Yugoslavya önemli gelişmeler içindedir. İçerde sürekli üretim artışlarına rağmen ülke sürekli olarak ithalatını arttırmış, özellikle 1969'

dan sonra bu rakkamlar yükselmiş, ihracat işe oldukça geride kaldığı için ticaret açığı büyümüştür.

Nitekim 1969'da 38 milyar dinar olan ithalat 1972 de 55 milyara yükselmiş, ihracat ise aynı tarihler arasında 26 milyardan 38 milyara çıkmıştır (25). Gerçi ikisinin artış hızı arasında pek büyük fark yoktur. Ancak, mutlak olarak açık farkı büyümekte, 1969'da 11.7 milyar iken 1972 de 16.8'e yükselmiş olmaktadır. Bununla birlikte bu açık 1971'e göre bir düşüşü ifade etmektedir.

Bir önceki Beş yıllık plana göre, ithalatta yıllık artış hızı % 17.7, ihracatta ise % 11.7 dolayında olduğuna göre, aradaki bu önemli oran farkı Yugoslav yöneticilerini ciddi sorunlarla karşı karşıya getirmiş, olumsuz etkileri ortadan kaldıracılabilmek amacıyla 1975'te son bulan plan döneminde ithalatta artış hızını % 10, ihracatı da % 12 olarak sürdürmek hedef olarak seçilmiştir. Ancak, bu gerçekleşse bile ithalat-ihracat dengesini kurmak mümkün olamayacaktır. Nitekim 1970'te ithalatın % 59.7 sini (Stat. Pocket Book sh 82 ye göre % 58'ini) ihracat gelirleriyle karşılarken 1975'te bu oran % 62'ye çıkabilecektir (26). Mutlak rakkam ve döviz olarak ithalat 1975'te 4.4 milyar dolara yükselecektir. Bunun için, ticaret açığı

gını giderebilmek bakımından görülmeyen kalemler, bu arada özellikle turizm gelirleri önemli olmaktadır. Bilindiği gibi Yugoslavya, turizm yönünden oldukça büyük bir potansiyele sahiptir ve bu olanaklarını rasyonel olarak kullanma çabasıdadır. 1972'de ülkeyi beş milyondan fazla turist ziyaret etmiştir. Turistik kuruluşlarda 600 bin yatak mevcut olup her yıl buna yenileri eklenmektedir. Bu kesimden elde edilen gelirler de yıllara göre bazı dalgalanmalara rağmen 1970'te 814 milyon, 1973'te 630 milyon dolar olmuş, 1975'te de 1.6 milyar dolara yükseleceği tahmin olunmuştur (27). Yine yurt dışında çalışan Yugoslav işçilerinin 1970'te elde ettikleri 463 milyon doların, Avrupa'da işsizlik eğilimine rağmen daha iyi bir organizasyonla 195 te 725 milyon dolar olacağı ümit edilmektedir (28). Ayrıca Yugoslavya'nın az gelişmiş ülkelere çeşitli tesisler kurma gibi hizmetleri vardır. Böylece ticaret açığı, değinilen gelirlerle giderilmeye çalışılmaktadır.

İthalatın yapısına gelince, 1972'de % 82'sini kimyasal mallar, makina ve ulaşım araçları, diğer mamuller ve ilkel maddeler oluşturmakta, ihracatın da % 84'ünü aynı tür mallar teşkil etmektedir (29). Besin malları, içki ve tütünün payı ithalatta % 9, ihracatta ise % 18 dolayındadır. Bu oranlara gö-

re Yugoslav dış ticaretinde (ithalat ve ihracatta), sınaî mallar ve yatırım malları önemli rol oynamaktadır. Sözü edilen 1972 yılında (ki 191 verileride aynı doğrultudadır) toplam ithalatın % 24.5'i, ihracatının da % 35'3 ü Avrupa sosyalist ülkeleriyle (Bulgaristan, Çekoslovakya Demokratik Almanya, Macaristan, Polonya, Romanya ve Sovyetler) yapılmıştır. Geri kalan kapitalist ülkelerle (özelikle Federal Almanya ve İtalya) olmuştur. Aynı yıl Türkiye ile ekonomik ilişkileri ise yüzde ile ifade edilemeyecek kadar küçüktür.

Böylece, Alman faşizminden kurtuluşunun otuzuncu yıldönümünde Yugoslavya, ekonomisini yeniden ve yeni ilkelere göre kurarak önemli gelişmeler elde etmiştir. Bugün de bazı ekonomik sorunları var ancak bunlar daha ileri toplumlarda ortaya çıkan sorunlar olmaktadır.

Dipnotları

- 1) Statistical Pocket Book of Yugoslavia 1973, Federal Institute for Statistics, Beograd, April, 1973, sh. 30.
- 2) Borisav Jovic, The Economic Development of the SFR. Yugoslavia, Printed by Kultura, Belgrade, sh. 10.
- 3) Op. cit. Statistich Pocket Book sh. 50.

- 4) Op. cit. Bozisav Jovic. sh. 9.
- 5) Op. cit. Statist. Pock. Book, sh. 34.
- 6) Op. cit. Borisav Jovic, sh. 24.
- 7) Milliyet Gazetesi, 17 Mayıs 1975, sh. 9.
- 8) Op. cit. Statist. Pocket Book sh. 22 ve 51'deki verilere göre hesaplamıştır. Milli Gelir 1971, nüfus 1972'ye aittir.
- 9) Op. cit. Borisav Jovic. sh. 49.
- 10) F. E. Jan Hamilton, Yugoslavia, Frederick A. Praeger Publishers New-Washington-1968, sh. 83.
- 11) Op. cit. Stat. Pocket Book, sh. 66.
- 12) Statistical Yearbook 1973, U. N. New York-1974, sh. 166-167.
- 13) Facts About Yugoslavia, Published by the Federal Committee for Information, Prepared by Yugoslav Review, Belgrade-sh. 45.
ve ibid Statist. Yearbook-1973 sh. 1968.
- 14) İbid Facts About Yugoslavia
- 15) İbid.
- 16) Op. cit. Statistical Yearbook 1973
- 17) Op. cit. Facts About Yugoslavia sh. 44

- 18) Op. cit. Borisav Jovic. sh. 33.
19) İbid. sh. 10
20) Op. cit. Facts About Yugoslavia sh. 46.
21) İbid.
22) İbid.
23) Yugoslav Survey, A record of Facts and Infamation. Quarterly, Vol. XV August 1974, Printed by : Beogridski Izdavačko Grafiski Zavod, Beograd sh. 33.
24) İbid. sh. 56.
25) Op. cit. Statistical Pocket Book. sh. 82.
26) Op. cit. Borisav Jovic sh. 46.
27) İbid. sh. 47, ve Op. cit. Fack About Yugoslavia sh. 47.
28) İbid. Borisav Jovic, sh. 47.
29) Op. cit. Stat. Pook. Book. sh. 83.

Fakültemizin Bakanlığından Mezunlarımıza Duyuru

Diplomalarını almamış bulunan mezunlarımızın diplomalarını almaları için fakülte sekreterliğine başvurmaları rica olunur.

Türkiye Ekonomisinin Dar BOğazları ve Çözüm Yolları

(Geçen Sayıdan devam)

Nusret İŞIKYILDIZ

ulaşmıştır ve 1970 yılında (58-25) 33 milyon dolar program hedefleri den 1970 e kadar olan yükselme geçilmiştir. Plân hedefleri (58-47) 1970 e kadar olan alçalmadan daha 11 milyon dolar geçilmiştir. 1967 hızlı ve büyük olmuştur.

1967-71 Döneminde Türkiye'nin dış açığı ve dış finansman ihtiyacı (milyon dolar)

	1967	1968	1969	1970	1971	1972
(a) Cari işlemler açığı	—114	—222	—214	—171	—109	— 8
(b) Dış borç ödemeleri	— 79	— 72	— 87	—131	— 91	—230
(a) + (b) Dış finansman gereği	—193	—294	—301	—302	—200	—238

Görüldüğü gibi dış finansman ihtiyacımız en yüksek seviyesine 1967 den itibaren artarak —301 milyon dolarla 1970 de erişmiştir. Fakat cari işlemler açığı en yüksek seviyesine 1969 —214 milyon do-

larla varmıştır. 1970 deki dış finansmanı ihtiyacının bir sebebidir dış borçların ödemelerinin sene içinde birden —87 milyon dolardan —131 milyon dolara çıkmıştır.

Dış finansman kaynakları (Milyon dolar)

	1967	1968	1969	1970	1971	1972
Özel sermaye hareketleri						
1) Yabancı sermaye	17	13	24	58	45	43
2) Bedelsiz ithalât	12	22	20	34	277	39
Kamu sermaye hareketleri		127	174	179	219	220
1) Proje kredileri	83					
2) Program kredileri	162	145	106	133	59	73
3) Uluslararası Kurumlar	—	—	—	100	—	—
4) PL. 480	—	—	41	83	55	16
Kısa vadeli kredi	—21	—	—	—	—	331
ezerv hareketleri	—25	6	—	236	285	—235
Net hata ve noksan	—14	—17	—37	—24	60	—249

Yabancı sermaye akışı 1970 den önce çok düşük miktarda olduğu halde 1970 de 57 milyon dolara çıkmış daha sonra hafif bir iniş göstererek 1971 de 45 milyon dolar 1972 de 43 milyon dolar olmuştur. Diğer tesbit edilen bir noktada proje kredilerinin devamlı artması (1967= 83 milyon \$ 1972 = 220 \$) ve program kredilerinin ise azalmasıdır. (1967=162 \$ 1972= 73 \$) fakat en ilginç olanı rezerv hareketlerindeki aşırı artışlardır. 1967 de 25 milyon dolar bir rezerve sahip iken 1971 de 285 milyon dolar olmuştur. Hepimizin bildiği gibi bunun başlıca amili işçi gelirlerindeki yükselişlerdir.

İHRACAT DAR BOĞAZ MESELESİ V EALINACAK TEDBİRLER

İhracatımızda bazı yıllar ger-

çekleşen kıymetler tahminleri aşmıştır ama bünyesinde, büyük bir değişiklik olmamıştır. Yine bir başka noktada ihracat mallarımıza iç talebin gittikçe artması buna karşılık ihtihsalin birden artırılması imkânlar müsaait olduğu halde bir dar boğaz teşkil ediyor. Bu mevzu yalnız istihlak mallarında değil hammadde ihracatında geçerli oluyor. Çünkü sanayi teşvik tedbirleri memleketimizdeki hammadde iç talebini yükseltiyor. Meselâ nebatî yağ, tekstil, vs. sanayi kollarının gelişmesi yağlı tohum ve pamuk ihracatını geriletmiştir. Bunu önlemek için iç talebi kısma yerine iç ve dış talebi karşılayacak kadar istihsalî arttırmalıyız.

İhracatımızın dar boğazlarından biri de dış talebin elastikliğinin çok düşük olmasıdır. Fındık, üzüm,

incir, meyva vs. gibi mallar şimdiden düşük mallar (interior) haline gelmeye başlamıştır. Zira gelir yükseldikçe gıda maddesine olan talep artma değil bir durgunluk hatta azalma gösteriyor. Bu ise dış piyasalarda pazarlık gücümüze menfi yönde etki yapıyor. Ayrıca fiyat ayarlamaları ve devalüasyon da elastiklik düşük olduğundan pek işe yaramıyor. Bu problemi halletmek için yapılacak iş ihracatımızı talep elastikliği yüksek olan mallara yöneltmektir.

Ihracatımızı zorlayan üçüncü faktörde ihracat piyasasında rekabet şartlarının elverişli olmamasıdır. Bilhassa Milletlerarası tröstlerin yurt içi ve yurt dışı gösterdiği faaliyetler fiyat-miktar ilişkileri üzerinde etkili oluyor. Bazı ihracat mallarının satışında bir kaç güçlü müessesesyle karşı karşıya kalmak olumsuz etki yapıyor. Bunu önleyebilmek için ve oligopson şartlarını cari kılmamak için malların çeşitlendirilmesi yanında alıcılarında çeşitlendirilmesi lâzımdır. İhracatta önemli bir eksikliğimizde standardizasyon noksanlığımızdır. Ayrıca kalite kontrollerinin tam yapılmaması ve ambalaj sanayiinin iyi gelişmemesi de menfi faktörler durumundadır. Tedbir olarak ihracat sanayi - vergi yönünden destek olunmak ve krediler arttırılmaktır. (vergi iadesi, istihsal vergisi azaltıl-

ması) yine ihracat malları için gerekli olan hammadde, makina ve teçhizatın ithalinde kolaylıklar getirilmelidir. İhracat dar boğazlarından birisi de depolama ve saklama kapasitemizin az olmasıdır. Bu sebepten hem arz fazlası ürün ziyan oluyor, hem de piyasaya arz edilen miktar bir istikrar kazanamıyor. Son olarak personel yetiştirilmesi masraflarına katlanması ve ihracatçı birliklerinin kurulması lâzımdır. Ala çağımız tedbirler sektörlerle göre de ayrı ayrı da ele alınabilir. Meselâ zirai mallarda da «Türk Standartlar Enstitüsü»ce standartlaşmaya gidilmelidir. Son zamanlarda bilhassa zeytinyağı, şarap, konserve, et, tütün, lâstik şarap, pencere camı, cam eşya, porselen, demir çelik, çimento ve bakır ihracatımızda önemli imkanlarımız mevcuttur. Bazı çevrelere göre Türk parası değerinin yüksek olması ihracatı kösteklediğinden devalüasyon bir çare olarak öne sürülüyor. Uygun bir şekilde ayarlanmış kombiyo kuru ihracatçıyı teşvik edecektir. Fakat yapılan üç devalüasyon ne yazıkki müsbet bir netice vermemiştir. 1970 devalüasyonu ihracatı uyardığı söylenirsedey bunun geçici ve kısa dönemli olduğu ortadadır. Gelecek dönemler için iki ihtimal mevcut; birincisi ihracatın bünyesinin bir değişikliğe uğramaması ve zirai mal ihracatının yekûn ihracat içindeki nisbetinin yüksek kalmasıdır.

İkinci bir ihtimal ise yine anenevi mallar ihracatı yekûn ihracattaki oranı yine yüksek olacak fakat sınai ihraç mallarında nisbi payı elle tutulur şekilde olacaktır. Her iki ihtimalde tartışılmaya değer. İlk görüş çok kötümser olup bu şartlar altında devalüasyon tesiri ihracat âzerinde söz konusu olamayacaktır. Türk sanayii yıldan yıla karakteri muhafaza etsede uzun dönemde bünyesi değişmektedir. Dış ticaret açığı sebebi sadece ihracatçıyı yetersizliği değil, ithalatında fazlaca artmasıdır. Fakat işçi gelirlerinin fazlalığı cari işlemler açığını nisbeten kapatmıştır.

Ülkeler itibariyle ihracat yüzdeleri

	(1968)	
	ürünleri	ürünleri
	Tarım	Sanayi
Türkiye (1971)	72.6 (%)	27.4 (%)
Yunanistan	47.5	52.5
İspanya	37.5	62.5
Meksika	50.0	50.0
İtalya	8.7	91.3
Japonya	3.2	96.3
Yugoslavya	20.7	79.3

«Türkiye ihracatının yavaş gelişmesi ve zirai mallara dayanan bünyesi yüzünden dış ticaret açıklarının çok uzun bir dönem boyunca iktisadi hayatta dar boğazlar meydana getirebileceği açıktır. İşçi dövizleri ve turizm gibi görülmeyen işlemlerle cari işlemler dengesi

takviye edilse bile bu kalemlere ihracat ölçüsünde güvenmek doğru değildir» (3) Üçüncü beş yıllık plânda ise dikkate alınan husus; dışa bağımlılığın azaltılması ve sanayileşmenin sağlanması baş hedefler olarak gözüküyor (3). (Dış Ticaret Teorisi S. Darda, E. Alkin.)

I. T A R I M

Türkiyenin iktisadi bünyesi esasen zirai bir karakterdedir. Tarımın M. C. deki payı % 40 ihracattaki payı ise daha büyük % 80-90 civarındadır. Fakat buna karşılık tarım kesiminin ortalama geliri diğer sektördeki şahıslara karşılık daha küçüktür. Zirai istihsalin artışı ancak birim başına hatta fazla bir verim sağlamakla kabildir. Böylece hem ziraat enstanstifleşmiş hemde istihdam imkanlarını genişletmiş oluruz. I. B.Y.K.P. da başlıca iki hedef gözönünde tutulmuştur. İlki zirai ürün hem maddede ihtiyacını (daha çok gıda sanayi) karşılayacak şekilde ayarlanacaktır. Bunun yanında iktisadi amaçlar kadar sosyo - ekonomik açıdan mevzu'ya bakarak; beslenme, eğitim ve istihdam şartları müsait duruma getirilmeye çalışılacaktır. II.B.Y.K.P. da Tarım kesimi için büyüme hızında hedef 4.2 olduğu halde 3.2lik bir rakamla gerçekleşmiştir. I.B.Y.K.P. da ise hedef 4.1 gerçekleşme ise 3.1 olmuştur Zi-

rai kesimindeki dar boğazlara II. B. Y.K.P. da güzel çözümler getirilmiştir. Şöyleki, zirai istihşâli iklim şartlarına alan bağıllığı azaltılarak, gıda maddeleri bakımından memleketi kendi kendine yeter hâle getirmek, zirai ürün ihtiyacını çoğaltmak, zirai istihşal metodlarını geliştirmek, müstahsilin hayat seviyesini yükseltmektir.

TÜRKİYEDE ZIRAI KREDİLER :

Türkiyede zirai kredi dağılışında şu noktalar gözönünde tutulmuştur. İlkönce imkânları daralan müstahsillerin kredi ihtiyaçlarının giderilmesinde öncelik tanınması, zirai ihtiyaçla kredilerin uygunluk göstermesi, zirai istihşalde teknolojiye daha çok yer verilmesi, ayrıca üreticinin ödeme kuvvetiyle krediler orantılı olmalıdır. Türkiye de ilâç, tohumluk, akaryakıt vs. için çevirme kredileri, makine ve aletler için verilenlere donatma kredileri dâhil olmakta. 1970 devâlüasyonu ile zirai ürün üreticisinin ihraç kuru düşük olarak tesbit edilmiştir. Bundan gaye devamlı olarak artan dahili talebin karşılanabilmesidir.

Zirai alanda müşterek pazar ve türkiye arasında ilişkiler ise şöyledir. Bilindiği gibi Türkiye müşterek pazar'a 1959 da müracaat etmiştir. Burada Türkiyeyi müste-

rek pazar'a girmeye iten bir sebepte Yunanistan'la aramızda olan rekabettir. Ancak bu girişte 10 yıllık bir hazırlık devresi ve 15 yıllık bir geçiş devresi öngörülmüştür. Bu rada şu noktayı unutmamalıdırki Yunanistanın müşterek pazar üyeliği kesinleşmişken bizim üyeliğimiz ancak son dönem neticesinde vereceğimiz karara bağlıdır. Ortak pazar ile ilgili anlaşma 1963 de imzalanmış ancak 1964 de yürürlüğe girmiştir. Anlaşmaya göre 1970 den 1995 e kadar olan bir son dönem ön görülmüştür. Topluluk Türkiye'den ihraç edilen ürünlere ithalât kolaylıkları sağlanacaktır. Türkiyeye ortak pazara girmeyi zorlayan bir diğer sebepde ürün ihraçatımızın müşterek pazar ülkelerinin, ithalâtında fazlaca bir paya sahip olma imkanıdır. Yalnız şunu unutmamalıdırki Türkiye'nin iktisadi yapısı Yunanistana karşılık daha zirai bir karakter arzeder. İki memleket arasında nüfus artış hızı da değişik olup Türkiyede % 3 Yunanistanda % 1 dir. Bunun neticesi Türkiyede fert başına gelir daha düşüktür. Türkiye ile Yunanistanın ihraçat malları aşağı yukarı aynıdır. (Tütün, pamuk, incir, zeytinyağı, kuru üzüm, şarap gibi) ancak Yunanistan bizden önce müşterek pazarla gireceğinden daha avantajlı olacaktır.

Türkiyenin zirai bünyesinden gelen güçlükler :

Türkiyede tarımın verimin istikrarlı bir şekilde seyretmesi istihsal fonksiyonunu da belirsiz bir hâle getiriyor. Bunun tabii bir sonucu olarak Türkiyede ortak pazar ülkelerine nisbeten işçi başına hektar başına verim düşüktür. Fakat bunun yanında avantajlarımızı da sayabiliriz. Bir kere zirai kesimde ücretler düşüktür. Dolayısıyla dış ülkelere nazaran fiyatlarımız daha aşağı bir seviyede teşekkül ediyor. İkinci bir nokta ise bizde yetişen ürünlerin Avrupa ülkelerinde yetişmemesidir. Eğer bu şekilde üstünlük gösterdiğimiz zirai mahsullerde ihtisaslaşmaya giderssek ihracatımızın daha artacağı muhakkaktır. Başka bir hususta fiyatların fazlaca belirsiz olmasıdır. Buna karşı tedbir olarak mahsullerin çeşitlendirebilir ve teknolojinin daha çok kullanılmasına sağlayabiliriz. Sanayiye verilen ehemmiyet tarımdaki istikrarsızlığı da azaltacaktır. Müşterek pazar Türkiyeye üç avantaj sağladığı söylenebilir.

a) İstihsal mekanizmasının modernleştirilmesini ve teşebbüs canlılığını uyarmak,

b) Rekabet imkânlarını bol-
laştırmak,

c) Büyük pazarların bize sunduğu avantajlardan faydalanmak.

Yalnız bu gayelerin tahakkuk zarın Türkiyeye bazı koruyucu teş-

vik kararları almalıdır; Bunlar daha uzun müddet bir geçiş devresi, mâli yardımlaşma daha geniş çaplara ulaştırılması ve ithalat ve vergilerinin ya kaldırılması yada asgari bir seviyeye indirilmelidir.

Türkiyede Tarım politikası ve alınacak tedbirler

Devlet bazı zirai mahsullerin fiyatlarına müdahale ederek müstehtlik ve müstahsili koruma gayesi güder. Fakat Türkiyede taban fiyat tesbitinde iktisadi şartlar yerine politik sebeplerine büyük rolü olmaktadır. Böylece yükselen maliyetler ihracat imkanlarında edeceği şüphelidir. Müşterek pakıslamaktadır. Bu sebeplerden dolayı fiyat destekleme politikasında bazı tedbirler verdir. Bu tedbirleri başlıca şöyle sıralayabiliriz. 1 derecede dış memleketlerin talep elastikiyetleri, istihsal ve rekabet şartlarını gözönüne almalıyız. İkinci derece destekleme fiyatları hasat mevsiminde önce ayarlanmalıdır. Üçüncü derece devlet bilhassa tarım - kredi ve pazarlama kooperatiflerine mâli bakımdan yardım etmelidir. Dördüncü derecede iktidarlar meseleyi sadece siyasi açıdan ele alınmalı aynı zamanda verimi arttırıcı ve maliyetleri alçaltıcı tedbirler getirilmelidir. Ayrıca dış talebin fazla olduğu ürünlerin arzının arttırılması şeklinde bir piyasa politikası ta-

kip edilmektedir. Bu politika izlenirken O ürünün ticaret hadleri hesaplanmalı ve talep elâstikiyeti incelenmelidir. Tarım kesiminin istihlâk, sanayi ve ihracat için istihsal ettiği miktarlar iyi tayin edilmelidir. Yukarıdaki tarım politikası yanında üçüncü bir kategori olarak **gelir politikasını** söyleyebiliriz. Gelir politikasının gayesi yüksek bir hayat seviyesi getirmek ve zirai kesimin gelirleriyle diğer kesimin gelirleri arasındaki farkı azaltmaktır. Ayrıca bu suretle adilane bir gelir dağılımı da sağlanmış olacaktır.

Zirai ürün ihracatı için alınacak tedbirler :

1 nci Derecede yurt içi istih-sâli arttırmak, 2 nci derecede verimi yükseltip akabinde maliyetleri düşürmek, 3 ncü derece iş fiyat dalgalanmalarını azaltmak 4 ncü derece rekabet halinde olduğumuz müstahsil memleketlerin konjôktürünü takip etmek 5 ni derece istihsalde standartlaşmayı arttırmak ve dünya standartlarını gözönünde tutmak, 6 ncı derece kredi ihtiyaçlarının zamanını sağlamak ve ödeme süresini iyi tesbit etmek, 7 nci derece ucuz gübre ve kaliteli tohum sağlamak 8 nci derece ayrıca alıcı ülkelerinde fiyat hareketlerini izlemek, 9 ncu derece fiyatları dünya fiyat sınırını aşmamasını temin etmek lâzımdır.

TÜRKİYE HAYVANCILIĞI VE MESELELERİ

Türkiyede tam olarak kullanmadığımız bir hayvancılık potansiyeli vardır. Fakat bu potansiyelin işlenebilme için yeterli bir hayvancılık politikası uygulanamamıştır. Başlıca hayvancılık meselelerini şöylece sıralayabiliriz.

— Hayvan miktarı çok fakat, yem istihsalı yetersiz ve azdır.

Ortalama 1/3 nisbetinde bir yem açığı vardır.

— İslah çalışmaları azdır, yapılan islah işlemleri de neticeleri kontrol edilmediğinden büyük kayıplara sebep olmaktadır.

— Ayrıca hayvan yetiştiricileri eğitimden yoksun olup kendi aralarında teşkilâtlanamamışlardır.

— Hayvan hastalıklarıyla mücadelede tam olarak başarı kazanamamıştır.

— Gerek proje gerekse finansman güçlükleri en yüksek safhada, krediler ise çok yetersizdir.

— Hayvan ürün ve hayvan pazarlaması hakkında müstahsiller bir bilgiye sahip değildirlir.

— Soğuk hava depoları ihtiyacın altında, et ve süt endüstrisi ise tam gelişmemiştir.

— Hayvancılıkta taban fiyat uygulamasına yurdun bazı kesimlerinde bir kaç yıl önce başlanmış olup, başarısının ne olacağı belirsizdir.

— Bir istihsal planlaması yoktur. Türkiye'nin toplam zirai gelirlerinde hayvancılığın payı % 33.2 dir. Süt mamüleri ve süt dışındaki bütün ürünleri yeterli de recede değildir. Türkiye bütün ihracat potansiyelini AET'ye yöneltme yine AET'nin ihtiyacını karşılayamaz durumdadır. Bu çok enterasan bir noktadır. Mevcut durumda Türkiye hayvan ve hayvani ürünleri ihraç etmek mecburiyetindedir. Bu ihracatın yapılamaması halinde arz aniden kısıtlanamayacağından vade fiyat garantisi olmadığından iç piyasada fiyat seviyesi çok fazla düşecek bundanda üretici zarar görecektir. Maddi zatında

Türkiyede talebin düşük ve hayvan istihsalının yüksek görülmesi fertlerin satın alma gücünün düşük olmasındandır.

ORMANCILIK

1972 de memleketimizin % 23.4 nü toplayan ormanlarımız yaklaşık olarak 18.273.193 Hektar olarak tesbit edilmiştir. Türkiyede orman sahasının % 40.49 (8.145.025 hektar) normal orman deyimi altında toplanabilir. Eğer Türkiyeyi Ortadoğu ve Avrupa memleketleriyle mukayese edersek oldukça zengin bir orman örtüsüne sahiptir. İşletme açısından ormanlarımızın % 54.4 kuru % 45.6 sı baltalıktır.

1973 yılı Türkiye ormanlarının orman tarımlarına göre dağılışı

Orman tarımı Alanı (Hek.)

İyi kuru	6.155.455
Bozuk kuru	4.780.186
Toplam kuru	10.395.641
İyi baltalık	1.989.578
Bozuk baltalık	7.189.900
Toplam baltalık	9.179.475

Orman rejimine giren alanlar

oranı

30.60
23.77
54.37
9.89
35.74
45.63

Türkiye alanına

oranı

8.09
6.29
14.38
2.62
9.45
12.07

Kaynak : T. Z. O. B. Yayınları

Görüldüğü gibi Baltalık ormanların % 35.74 ü bozuk baltalık ve kuru ormanlarının da % 23.77 de bozuk kuru ormandır. 1972 de or-

man sahasında istihsal % 21.3 olarak hesaplanmıştır. Orman Bakanlığının istihsal tertibi ise aşağıdaki şekildedir.

1973 Yılı Orman Bakanlığı istihsal tertibi

Tomruk	5.162.313 M ³	(Ekim 1975 sonu üretimi 5.236.853 m ³)
Tel direk	78.327 M ³	(Ekim 1975 sonu üretimi 5.845 m ³)
Madeni direk	685.580 M ³	(Ekim 1975 sonu üretimi 685.580 m ³)
Sanayi odunu	515.566 M ³	(Ekim 1975 sonu üretimi 457.051 m ³)
Yakacak odun	12.679.395 M ³	(Ekim 1975 sonu üretimi 4.959.379 m ³)

Kaynak : T.Z.O.B. Ziraî ve İktisadi durum raporu, sayfa 897

1974 yılında proglamlanan istihsal 4.79 milyon liradır. (1973 : 4.21 milyon TL.) 1973 de orman sektöründe çalışan nüfus 8.166.679 kişidir. Bu bakımdan işgücü miktarı yeterlidir. Ancak orman işçilerinin kullandığı araç ve gereçler

çok iptidai ve teknoloji de çok geridedir. Bu yüzden istihsal sırasında çok zayıf verilmektedir. Yapılan incelemeler orman işçilerimizin günlük istihsal gücü ortalama 2 m³/gündür.

**(1971 fiyatlarıyla Milyon TL.)
Ormancılık Sektörü Üretimi**

		1972	1977	III. Plân Yüzde artışlar			
		Miktar	değer	miktar	değer	Beş yıllık	Yıllık-ort. artışlar
Tomruk	(Bin m ³)	(4950)	1.482	(7.800)	2338	57.8	9.6
Maden direği	(Bin m ³)	(525)	117	6.386			
				(935)	208	77.8	12.2
				418	768		
Tel direği	(Bin m ³)	(40)	26	170	730	180.8	22.9
Sanayi odunu	(Bin m ³)	(554)	109	(1.119)	219	100.9	14.9
				375	480		
Kâğıt odunu	(Bin m ³)	1.190		1.860		56.3	9.3
Yakacak odun	(Bin ton)	6.500	211	6.000	195	7.6	1.6
İkmâl ürün			103		132	28.2	5.1
T o p l a m			2.048		3.165	54.5	9.1

Kaynak = U. B. Y. K. P. Tablo = 173

Not : Parantez içindeki miktarlara kâğıt odunu dahil edilmemiş olduğundan kâğıt odunu sütunundaki

miktar ve değerler ayrıca toplama sokulmamıştır.

İktisat Dergisi Hukuk Postası

Bazı Hukukî Sorunlarla Kararlar ve Dünyadaki Hukuk Olayları

Hazırlayan : Av. Âli CANMAN

BAŞLANGIÇ

Dergimizin bu sayısından itibaren fırsat buldukça, sayın okuyucularımıza toplum hayatımızdaki hukukî sorunlardan ve bunlar hakkında yargı yerlerinin verdikleri kararlardan bahsetmek arzusundayız. Ancak seçeceğimiz örneklerin mutlaka iktisat, maliye ve ticaret konularını ilgilendirmesi beklenme-

melidir. Zira bilindiği üzere her toplum sosyo-ekonomik hukuksal bir bütündür. Şu halde Türkiye sorunlarına yalnız ekonomik açıdan olduğu kadar sosyal yönden de eğilmek zorunda bulunan aydın bir kişinin, bu pek mahdut sayıdaki örneklerle dahi, yaşadığı toplum hakkında bir fikir edinebileceğine inanıyoruz.

Ayrıca yine fırsat buldukça özetlemeye çalışacağımız dünya hukukuyla ilgili haberlerimiz de dünya sorunları itibariyle aynı amaca yönelik olacaktır.

Saygılarımızla.

Sorun : Bay X çalıştığı bankada zimmetine yarım milyon lira para geçirdikten sonra intihar etmiştir. Mirasçıları bu paranın kendilerinden istenmemesi için mirası reddetmişlerdir. Oysa Bay X aynı zamanda banka memurları yardımlaşma adi ortaklığının ortağı bulunması sebebiyle ölüm yardımı gerekmektedir. Acaba mirası reddeden mirasçılara bu ölüm yardımı ödenir mi?

Yargıtay Kararı : «...Miras bırakanın ortak bulunduğu yardımlaşma ortaklığı sosyal amaçla kurulmuştur. Sosyal yardım amacıyla kurulan ve tüzel kişiliği bulunan ortaklıkta, ilerde ölüm koşuluna bağlanan yardım, ortağın mal varlığında bulunan bir değer değildir. Ortak ölünce yardım lehdarlar için istenebilecek bir duruma girer. Bu tutar miras bırakanın ölümüyle onun mal varlığından mirasçılara geçen tereke sayılamaz. Binaenaleyh (mirası reddeden) mirasçılara verilmesi gerekir. Banka kendi alacağına mahsuben bu parayı isteyemez».

(4. Hukuk Dairesi 73/3728 Esas, 74/16536 Karar sayılı ve 4.12.1974 günlü kararı)

Sorun : Tacir Bay X ile Y Bankası arasındaki kredi anlaşması gereğince X in Bankaya rehnetmiş olduğu ticarî senetlerin geri verilmiş olması borcun ödendiği anlamına gelir mi?

Yargıtay Kararı : «... Taraflar arasındaki kredi anlaşması uyarınca bankaca verilecek paraları ve câri hesap bakiyesini temin maksadiyle rehin edilen ticarî senetlerin borçluya geri verilmiş oluşu B.K. 87, 88 inci maddeleri hükümlerinin mutlak şekilde tatbikini, yani mahkemenin kabul ettiği gibi borcun düşmesini gerektirmez. Zira, bu senetler borcun menşei ve dayanağı değil, teminatıdır. Teminat senedinin geri verilmiş oluşu ancak alacağın teminatsız kalmasını gerektirebilir.»

(12. Hukuk Dairesi 3/12290 Esas, 73/11828 Karar sayılı ve 27.12.1973 günlü kararı)

Sorun : İpotekle temin edilen alacağın temlikli borçluya bildirilmezse ne olur?

Yargıtay Kararı : «... Alacağın temlik edildiği borçluya bildirilmezse, önceki alacaklıya veya devam eden temlikler yapılmış ise alacağı temellük edenlerden ter-

cihi lâzım gelen biri var iken diğere ine iyi niyetle ödemede bulunan borçlu borçtan kurtulur. İpotekli alacağın temlikine de aynı kural uygulanır.

İpotekle temin edilen alacağın ayrıca senetle ödenmesinin sağlanıp sağlanmadığının, ipotek akit tablosu incelenerek saptanması gerekir.» (14. Hukuk Dairesi 74/378 Esas, 74/359 Karar sayılı ve 25.2.1974 günlü kararı)

Sorun : Taraflar arasındaki kira sözleşmesi otomatikman bir yıl süre ile uzadığı tektirde sözleşmeye bilfarz 9 ay sonrası için bir tarih konarak sözleşmenin o tarihe kadar uzatıldığı yazılırsa geçerli olur mu?

Yargıtay Kararı : «Kiracı tahliye edeceğini kiranın bitiminden en az 15 gün öncesine kadar yazı ile kiralayana bildirmez ise 6570 sayılı kanunun 11. maddesi uyarınca kira sözleşmesi aynı şartlarla bir yıl uzamış sayılır. Aynı kanunun 9. maddesi gereğince kira sözleşmelerinde kira bedeli hariç, kiracı aleyhine değişiklik yapılamaz. Bu nedenle sözleşmeye süreyi kısaltıcı mahiyette konan kayıt geçersizdir.

(6. Hukuk Dairesi 74/439 Esas, 74/451 Karar sayılı ve 7.2.1974 günlü kararı)

DÜNYA HUKUKUNDAN HABERLER

Türkiye Barolar Birliğince yapılan bildirilere göre Dünya Hukuk Hareketleri kısaca şöyledir :

Yalan İhbar :

Belçika'da Ceza Kanununun 327-330. maddeleri 29 temmuz 1972 tarihli kanunla değiştirilmiş ve suikast, sabotaj hakkında yalan haber yayılması cezalandırılmıştır. Kişilere, bina ve sair mahallere hayalî sabotaj, suikast ve benzeri olaylara ilişkin haberler bu suretle yasaklanmıştır.

Adam Kaçırma :

Lüksemburg'da adam kaçırma ve rehine almak fiilleri hakkında bir kanun tasarısı hazırlanmıştır. Tasarı rehine almak konusunda Fransız kanununa benzer yenilik getirmektedir. Eğer kaçırılan veya rehine alınan kişi veya çocuk canlı olarak kurtarılmış ise suçluya müebbet hapis, mağdur belli bir süre içinde kendiliğinden bırakılmış ise 15 den 20 seneye kadar ağır hapis, öldürülmüş ise ölüm cezası verilecektir.

Trafik :

İsviçre'de 10 temmuz 1972 tarihli bir kararla hükümet kara yollarında azamî sürati sınırlamıştır.

Otomobiller için azamî sürat meskûn mahaller dışında 100 kilometredir. Fakat bu sınırlama sürat elverişli yapıdaki yollarda uygulanmayacaktır. Karar 1975 yılında kalacak bir «geçici kanun»dur.

Tutukluluk :

Hollanda'da tutukluluk konusunu inceleme ile görevlendirilen Meclis Komisyonunun telkini üzerine hükûmet şu yeniliklerin getirilmesini kararlaştırmıştır : Soruşturmanın başlaması ile davanın ilk celsesi arasında 106 günden fazla bir süre geçmeyecektir. Her tutukluya -isteği halinde- hiç bir ücret ödmeden bir avukatın yardımı sağlanacaktır.

Organ Nakli :

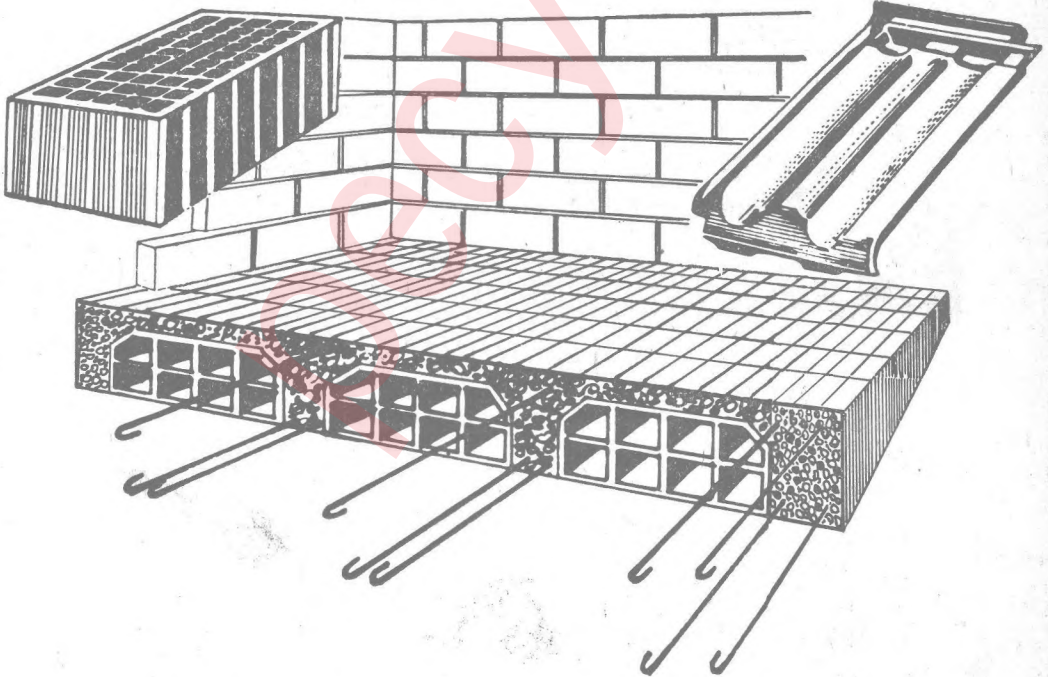
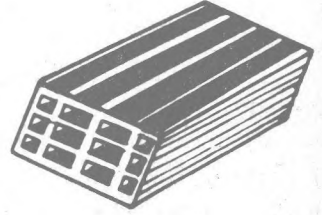
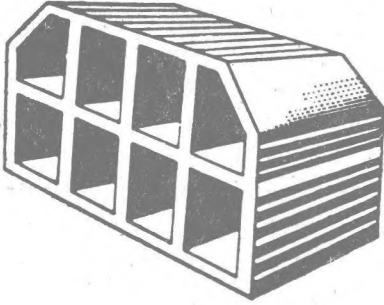
Norveç'te organ nakli ve otopsi hakkında hazırlanan kanun tasarı

rısına göre eğer canlı bir vericiden organ alınacak ise naklin meşru olabilmesi için vericinin rızasını yazılı bildirmesi şarttır. Kendisinin bir doktor tarafından uyarılması ve aydınlatılması gerekir. Ancak on sekiz yaşını dolduranlar organ verebilirler. Verici ölü ise hayatta iken yazı veya sözle rızasını izhar etmiş olmalıdır. Hastanede ölenlerin rızası aranmaz. Fakat ölenin yakınları itiraz ederse veya ölenin bilinen fikir ve kanaatları organ nakline karşı ise nakil yapılmaz.

Tasarı «ölüm anı»nı tesbit konusunda da bazı yenilikler getirmektedir. En az iki doktor ölümü tayin etmelidir. Bunlar organ naklini yapacak doktor veya doktorların dışında olmalıdır. Ölüyü son hastalığında tedavi eden doktor organ nakli yapamaz.

TUĞLA-KİREMIT ve ASMOLEN FABRİKALARI

KADIKÖY SATIŞ BÜROSU

Mühürdar Fuat Bey Sokak Talas İş Hanı kat 1
Kadıköy-İstanbul Tel.361342-364898

İSTANBUL SATIŞ BÜROSU

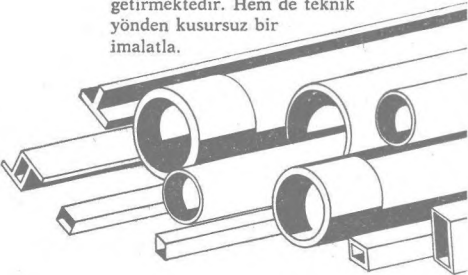
Meclisi Mebusan Cad. Arhan Salıpazarı-İstanbul
Tel. 455000

Harbiyedeki YAPI ENDÜSTRİ MERKEZİ'nde bulunan standımızın görülmesini rica ederiz.

Sanayide ve İnsaatta, Borusan sizinle!

Bütün teşebbüslerinizin güvenilir bir desteğe ihtiyacı vardır. İşte istifadenize sunduğumuz Borusan çeşitleri size bu imkânı getirmektedir. Hem de teknik yönden kusursuz bir imalatla.

Başlıca çeşitlerimiz :

- Su ve gaz boruları
- Sanayi boruları (Mobilya ve ekkoz borusu)
- Profil borular
- Kalın etli profiller
- Pencere profilleri
- Paslanmaz çelik borular
- Ambalaj çemberi
- DKP bant

BORUSAN

Teknikte gerçek aşama

“ev”limisiniz ?

Güzel dekore edilmiş, sizi mesut eden, sıcak bir eve mi sahipsiniz ?
O halde, evinizi kışın karından, ilkbaharın rüzgârından, yazın güneşinden, sonbaharın yağmurundan, koruyunuz.
Bu koruma işini CBS Akrolit Dış Cephe Kaplama Boyası en mükemmel şekilde yerine getirecektir. CBS Akrolit Saf Akrilik Dış Cephe Kaplama Boyası evinizin dış cephesini bir zırh gibi sarıp dış tesirlerden korur.

Üstelik birbirinden cana yakın renkleriyle evinizin dış görünüşüne göz alıcı bir güzellik getirir.
CBS dev Alman Kimya kompleksi BASF (Badische Anilin und Soda Fabrik A.G.)'ın özel formülleriyle Türkiye'de CBS Boya - Kimya fabrikalarında imal olunmaktadır.

Evinizi CBS Akrolit sarsın.
Eviniz kara, yağmura, güneşe, rüzgâra karşı yıllarca korunsun.

CBS Akrolit®
dış cephe kaplama boyası

ÇBS BOYA - KİMYA SANAYİİ ve TİCARETİ A.Ş.
Karaköy Kardeşim Sok. 44/3 İstanbul Tel: 49 67 10

ARSLAN

tek

veya

BLOK

•yapı

• ateş tuğlası

ateş harçları

izolasyon tuğlası

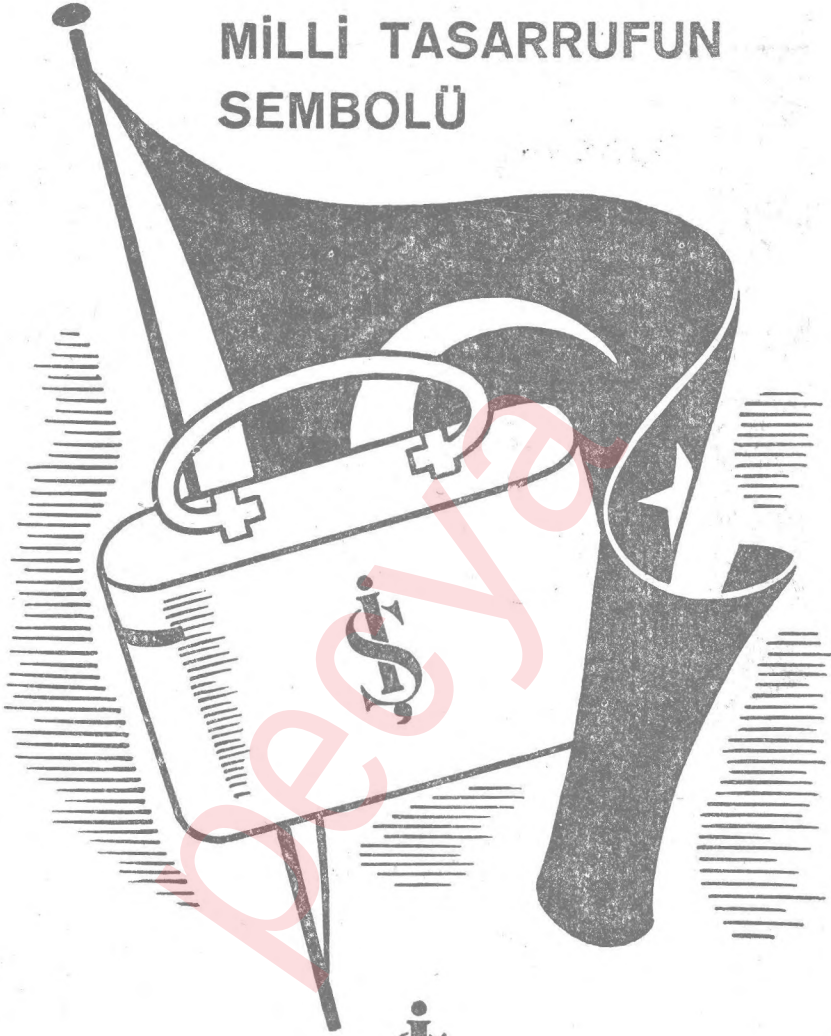
EYÜP — İSTANBUL

Fab. 23 22 10

Mz. 44 30 40

st

**MİLLİ TASARRUFUN
SEMBOLÜ**

TÜRKİYE BANKASI

paranızın... istikbalinizin emniyeti

klima cihazı alacaksınız...

1 montajını kim yapacak?

Klima cihazı montajında uyulması şart olan hususlar vardır. Herkes bunu uygulamaz. Montaj hatalı olursa, cihazınız size huzur yerine dert verir. Arçelik klima cihazı burada avantajlıdır. Çünkü Arçelik'in ehliyetli teknisyenleri tarafından takılır.

2 mevcut tesisatta çalışabiliyor mu?

Bazı klima cihazları trifaze cereyanla çalışır. Bu, her binada yoktur. İlâve tesisat yaptırmak ilk yatırım masraflarınızın artmasına neden olur. İşletme masrafları yükselir. Oysa Arçelik'te böyle bir sorun yoktur. Normal cereyanla çalışır, ekonomiktir.

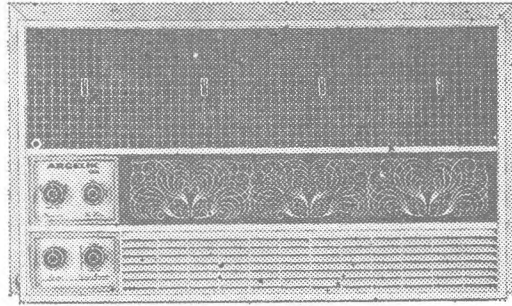
3 fiyatı uygun mu?

Piyasadaki klima cihazlarına şöyle bir bakın, fiyatların Arçelik'e nazaran ne kadar yüksek olduğunu göreceksiniz. Arçelik, hem ucuzdur, hem de ödeme yönünden son derece avantajlıdır.

4 servisi,garantisi var mı?

Bir klima cihazının belirli zamanlarda bakımdan geçmesi gerekir. Eğer bakım servisi yoksa, rahatınız da olmayacak demektir. Arçelik klima cihazı bu yönden de avantajlıdır. 5 yıllık garantisiyle size sunulan bu cihazın bakımını - gerekirse onarımını - güçlü Arçelik servisi gerçekleştirir. Sizi ortada bırakmaz.

Bizden hatırlatması...

ARÇELİK klima cihazı
MİLYONLUK TECRÜBE

(Yeni Ajans : 1415)